

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Bakalářská práce

PROBLEMATIKA EUTANAZIE V ČESKÉ REPUBLICE

(k 1. 1. 2016)

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Veber, Th.D.

Autor práce: Lucie Bicková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. března 2016

.....
Lucie Bicková

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, Mgr. Tomáši Veberovi, Th.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a PhDr. Robertu Hunešovi za poskytnutý rozhovor.

Obsah

Úvod.....	5
1 Smrt a umírání.....	8
1.1 Kritéria smrti	9
1.2 Lidská důstojnost	10
1.3 Člověk v jeho celistvosti	12
2 Co je eutanazie?	15
2.1 Formy eutanazie a související termíny.....	16
2.2 Základní argumenty v diskuzi o eutanazii.....	18
2.2.1 Otázka autonomie a sebeurčení.....	19
2.2.2 Právo na život vs. právo na smrt	19
2.2.3 Vztah lékař a pacient.....	20
2.2.4 Kluzký svah.....	21
2.2.5 Ekonomická stránka umírání.....	21
3 Eutanazie ve světě.....	23
3.1 Nizozemí	23
3.2 Další země.....	24
4 Eutanazie v České republice	26
4.1 Eutanazie v trestním zákoníku	27
4.2 Dříve vyslovené přání a právo odmítnout léčbu	28
4.3 Česká lékařská komora	30
4.4 Návrh zákona o důstojné smrti.....	32
4.5 Veřejné mínění a současná politika.....	33
4.6 Postoj církve.....	36
4.7 Paliativní péče jako alternativa eutanazie	37
Závěr	39
Seznam použitých zdrojů.....	41
Seznam příloh	46
Přílohy.....	47
Abstrakt.....	52
Abstract	53

Úvod

Společnost a člověk jako takový prochází neustálým vývojem, dochází ke změnám v myšlení i hierarchii hodnot a to nutně vede k novému hledání odpovědí na zásadní otázky. Kdo je člověk, jaké je jeho postavení ve světě a zda pravidla a zvyky, jimiž se řídily celé generace před námi, by se neměly uzpůsobit člověku dnešní doby a jestli vlastně byly a jsou chápány tím správným způsobem. Západní společnost se vyznačuje tím, že klade důraz na práva a autonomii jedince, kterého považuje za experta na vlastní život, a tak jen on může rozhodnout, co je pro něj nejlepší a správné. Také odklon od tradičních náboženských představ a orientace na konzum a výkon vede ke změně chápání smyslu života a jeho konce.

Ačkoliv smrt přestává být vnímána jako přirozená část života a stává se určitým tabu, téma eutanazie je velmi oblíbené a diskutované. Zdůvodněním může být, kromě důrazu na produktivitu, strach ze smrti a utrpení. Ten se znásobuje díky vývoji technologií a pokroku medicíny. Pomocí vysoké úrovně léčby je možné prodlužovat život po relativně dlouhou dobu, a to často na úrovni, která se mnoha lidem může jevit jako nepřijatelná.

V dnešní době již neznáme „dobrou smrt“ v tom původním smyslu slova, která probíhala v pokoji a smíření za přítomnosti nejbližších. Člověk totiž umírá nejčastěji v cizím prostředí nemocničních lůžek, a to je jen stěží smrt, kterou bych nazvala dobrou. Nedochozí pouze k mylnému chápání „dobré“ či „milosrdné“ smrti, ale k matení nejrůznějších pojmů a zjednodušování informací, které mohou být zásadní při vytváření postoje k eutanazii, jak ji známe dnes.

Ke zkráceným představám ve velké míře dopomáhají média, která přitahují pozornost svých čtenářů či diváků pomocí velkých kauz lidí trpících a volajících po vlastní smrti. To přirozeně vyvolává soucit a ovlivňuje názory běžných občanů. V odpovědích na otázky o člověku a jeho životě, který je tou nejvyšší hodnotou, nelze zjednodušovat. Bohužel se tak děje. Jde o, bezesporu, složitou problematiku dotýkající se mnoha oblastí od etiky, práva, medicíny, psychologie, náboženství až po společnost jako takovou a její kulturu. Pokud se chceme bavit o eutanazii a případně o její legalizaci, je nezbytné pochopit komplexnost člověka a složitost problematiky. Není možné dělat unáhlené závěry, aniž bychom se podívali na věc z více úhlů a pohledu a zvažili všechny možné alternativy.

Moderní člověk chce být zdravý, krásný a výkonný. Volá po rychlém řešení všech problémů a odstranění utrpení, aniž by se zamyslel nad smyslem a všemi důsledky takového jednání. Zastavení se a zamyšlení nad otázkami lidského života a nakládání s ním je úkolem každého člověka, sociálního pracovníka zcela bezpodmínečně. Ve své praxi, stejně tak jako ve svém osobním životě, se může, a pravděpodobně bude, setkávat s nemocnými a umírajícími. Proto je nezbytné se v této oblasti orientovat, zaujmout jasné stanovisko a zamyslet se nad alternativami, kterých je možné využít namísto eutanazie, a ve kterých se sociální pracovník může realizovat. K výkonu této práce neodmyslitelně patří znalost práva, etických principů, a pokud chceme sociální práci vykonávat kvalitně, nutná je i orientace v aktuálním dění.

Cílem prvních dvou kapitol bakalářské práce je tedy uvedení do problematiky eutanazie, vymezení základních faktů a definic, které povede k vyjasnění nepřesných informací a poskytne prostor k hlubšímu zamyšlení. V první a druhé kapitole navážu především na Munzarovou¹, Haškovcovou² či Pollarda³, kteří se daným tématem dlouhodobě zabývají. Práce bude v jednotlivých kapitolách systematicky popisovat vše od základních témat jako je smrt, člověk a jeho dimenze, hodnota života a lidská důstojnost, které jsou nezbytné pro další promyšlení problematiky. Dále budou vydefinovány důležité pojmy a nastíněny základní argumenty pro a proti eutanazii.

Třetí kapitola shrne situaci ve světě, tedy jakým způsobem je eutanazie akceptována či neakceptována v některých zemích. Zde budu kromě výše uvedených autorů čerpat z internetových zdrojů, navíc pak využiji Matochovou⁴ a novější publikaci Ptáčka a Bartůňka⁵, o kterou se budu opírat i v následující stěžejní kapitole. V té se zaměřím na hlavní cíl, a tím je popsat současnou situaci v České republice. Popíši, jaké zaujímá eutanazie místo v právním řádu a jak zní stanovisko České lékařské komory. Uvedu, zda došlo v posledních letech k významným změnám či jestli se vyskytly návrhy na úpravu zákonů a předpisů, které měly dopad na danou problematiku. Práce se

---

¹ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* Praha: Grada, 2005, ISBN 80-247-1025-0 a *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?*. Vyd. v KNA 2., Kostelní Vydří: Pro občanské sdružení Ecce homo vydalo Karmelitánské nakladatelství, 2008, ISBN 978-80-7195-304-3.

² HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*. 2. přeprac. vyd. Praha: Galén, 2007, ISBN 978-80-7262-471-3.

³ POLLARD, Brian. *Eutanazie - ano či ne?* Praha: Dita, 1996, ISBN 80-85926-07-5.

⁴ MATOCHOVÁ, Soňa. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 978-80-210-4757-0.

⁵ PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮŇEK. *Eutanazie - pro a proti*. Praha: Grada, 2012, ISBN 978-80-247-4659-3.

bude snažit pomocí mnoha internetových zdrojů, které nabízí aktuální informace, analyzovat situaci na politické scéně, a tak zjistit, zda je, či není nakloněna vstřícnému kroku směrem k eutanazii. Nastíním také postoj církve, kde budu vycházet z Virta⁶ a Štefka⁷ a na konci práce se krátce zmíním o paliativní medicíně a hospicové péči. Bakalářská práce pak bude rozšířena o rozhovor s ředitelem prachatického hospice, který se vyjádří k problematice eutanazie. V komparaci s veřejným míněním se pokusím zhodnotit, zda v České republice panuje všeobecný konsens ve věci eutanazie a zda je možné předpokládat určitý vývoj.

---

⁶ ŠTEFKO, Aurel. *Eutanázia z pohľadu katolickej morálky*. Trnava: Dobrá kniha, 1998, ISBN 80-7141-195-7.

⁷ VIRT, Günter. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha: Vyšehrad, 2000, ISBN 80-7021-330-2.

1 Smrt a umírání

Smrt je tématem provázející člověka už od nepaměti. Vědomí smrti patří mezi základní znaky člověka, které ho odlišují od zvířat. Představy o smrti se prolínají téměř všemi kulturami a i díky tomu můžeme rozlišit jednotlivé etapy vývoje i kultury jako takové. Vědomí vlastní smrtelnosti nás nutí nejen k přemýšlení o vlastním smyslu, ale také k tvorbě, k touze něco po sobě zanechat. Vyvolává v nás mnoho otázek, na které nelze jednoznačně odpovědět a které provází lidstvo po celá staletí.⁸

Za jediné opravdové zjištění o smrti můžeme považovat, že je naší jedinou životní jistotou, se kterou musíme žít a přestože není výsledkem našeho svobodného rozhodnutí, můžeme k ní zaujmout subjektivní postoj, a tím se smrt stane něčím bytostně lidským. Vyvolává v nás nutkání hledat odpovědi na otázky po smyslu života, jeho významu, dává nám možnost vést smysluplný život, který by za předpokladu nesmrtelnosti pozbyl významu. Pochopit a přijmout smrt jako součást lidského bytí je nezbytné pro přijetí odpovědnosti za vlastní život, teprve pak se vytváří skutečná hodnota. Člověk bere smrt tragicky, protože začal považovat ne život jako takový, ale svůj vlastní život za nejvyšší hodnotu. Smrt pak vyvolává úzkost a strach a je vnímána jako zlo, ačkoliv sama o sobě neznamená věc, stav ani nějakou kvalitu. Je zvláštním fenoménem, jemuž právě člověk připsal onu tragičnost.⁹

Existují ovšem i jiné možnosti v chápání smrtelnosti. Pomocí víry v nesmrtelnou duši může být odstraněn strach a úzkost z absurdity života. Nabídka věčného života, neustálé boží přítomnosti, ale také určitého návodu, jak vést životě, tiší či překonává strach a úzkost ze smrti a nesmyslnosti konečného života. Pochopení člověka, který není pouze souborem biologických procesů, ale je to bytost vztahová, nacházející se v situaci, je nezbytné pro rozvoj člověka a překročení vlastní smrtelnosti.¹⁰

S vývojem lidstva dochází k nejrůznějším změnám. Díky pokroku ve zdravotnictví se postupně zvyšuje průměrná délka života, a tak je dnes již zcela normální umírat ve stáří, tedy ve věku, kdy produktivita jedince značně klesá. V dřívějších dobách se dožívalo vysokého věku jen málo lidí, a tak se jim dostávalo uznání, protože šířili moudra získaná životními zkušenostmi. Dnes se vysokého věku dožívá i průměrný

---

⁸ Srov. ŠIKLOVÁ, Jiřina. *Vyhoštěná smrt*. Praha: Kalich, 2013, ISBN 978-80-7017-197-4, s. 11-13.

⁹ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Rub života - líc smrti*. Praha: Orbis, 1975, s. 18-26.

¹⁰ Srov. tamtéž, s. 28-30.

člověk a společností zaměřenou na individualismus a produktivitu je považován za nepotřebného.¹¹

Lidé se stali nezávislími na svých rodinách, kde se o sebe vždy členové starali, a to i ve chvílích nejtěžších, jako je smrt. Sociální zabezpečení, které zaručuje stát, způsobilo rozkol v mezilidských vztazích, protože již není takovou nutností o sebe navzájem pečovat. Postupně zaniká autorita starších, rozšiřuje se mezigenerační propast, soužití mladých se starými je pouze výjimkou. Sousedské vztahy, které znamenaly kontrolu, se oslabují, a to vše má dopad na postoj ke smrti. Lidé s migrací opouští nejen své blízké, ale i zesnulé, smrt probíhá nejčastěji za zdi institucí a stává se tak tématem, které jako by se nás netýkalo. Lidé vědí, že by se o smrti mělo více mluvit, ale většinou to nedělají ze strachu z vlastního konce. Snaží se vyhnout nejen diskuzi, ale všemožnými způsoby i smrti jako takové.¹²

1.1 Kritéria smrti

Určení kritérií smrti a její definice nejsou jednoduchou záležitostí a rozvojem vědních disciplín se situace komplikuje. Problémem je především různost předloh oborů, jako je filosofie, teologie, právo, biologie a medicína. Stěžejním se při definování smrti stává funkce mozku. Problematická je v tomto případě otázka resuscitace, která umožnila přežít i s těžkým postižením mozku, ale také udržování mrtvého člověka při „životě“ kvůli transplantaci orgánů.¹³ V jednotlivých koncepcích i přes jejich rozdílnost můžeme nalézt shodu, a tou je: definitivní vyhasnutí vědomí, definitivní zástava spontánního dýchání a ztráta reaktivity, kterou zprostředkovává mozek.¹⁴ Názory na to, jak zjistit nezvratnost tohoto stavu, se ovšem liší a existují různorodé postupy, které by měly být v takovýchto případech zachovány. Smrt nenastává v jeden jediný okamžik, ale je biologickým procesem, a proto jsou veškeré definice výsledkem vzájemné dohody a je přípustné, pokud by člověk s takovou dohodou nesouhlasil. Zda prohlásit za mrtvého člověka, u kterého lze stanovit smrt celého mozku nebo toho, kdo je v bezvědomí díky ztrátě vyšších mozkových funkcí, je tématem stále se otvírající diskuze. Nebezpečí tzv. kluzkého svahu, který bude

---

¹¹ Srov. ŠIKLOVÁ, Jiřina. *Vyhoštěná smrt*, s. 14-15.

¹² Srov. tamtéž, s. 15-19.

¹³ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Vybrané kapitoly z lékařské etiky*. 2. opr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, ISBN 80-210-3017-8, s. 14.

¹⁴ Tamtéž, s. 14.

vysvětlen v dalších kapitolách, je zde více než patrné, a tak je k tomuto tématu nutno přistupovat velmi opatrně.¹⁵

Smrt je složitým procesem, který vyvolává řadu otázek, na které doposud nemáme jasné odpovědi. Nalezneme mnoho teorií o příčinách stárnutí a smrti, jednotná odpověď však neexistuje. Uznávaná Szilardova koncepce tvrdí, že smrt organismu je výsledkem nahromaděných chyb v genetických programech nebo vzniklých při jejich vytváření. O stárnutí a smrti se vedou stále vášnivé diskuze, vytváří se nové teorie, avšak s jistotou můžeme konstatovat pouze to, že smrt existuje, je nevyhnutelná pro každého z nás a zároveň se stává předpokladem pro další život.¹⁶

1.2 Lidská důstojnost

Pokud hovoříme o umírání, nelze se vyhnout tématu lidské důstojnosti. Protože i v tomto případě často dochází k nepochopení a zaměňování základních pojmů, je nutné jejich vymezení, jež je jednou ze zásadních věcí při promýšlení problematiky eutanazie.

Lidská důstojnost je pojmem, u kterého bychom jen stěží hledali jedinou správnou definici. Ačkoliv je to často užívané sousloví, mnohdy nevíme, co si pod ním máme představit. Důstojnost, v angličtině *dignity*, se odvozuje od latinského *dignus*, což můžeme přeložit jako hodnota. Jedná se tedy o inherentní hodnotu každé lidské bytosti, kterou si nemusí nijak zasluhovat, má ji na základě toho, že je člověkem. Je to lidství, autenticita, úcta, kterou projevujeme ostatním lidem a skrze to také nám samotným. Znamená to, že respektujeme lidskou existenci nehledě na fyzický stav, postavení, rasu, věk, náboženské vyznání a další věci, které od sebe lidi odlišují. Tato nezcizitelná hodnota je někdy označována pojmem *Menschenwürde*.¹⁷

Mezi další typy důstojnosti pak patří důstojnost zásluh, která se odvíjí od postavení a rolí ve společnosti, důstojnost mravní síly, která závisí na schopnosti žít podle svých mravních zásad a důstojnost osobní identity související se sebeúctou, vědomím vlastního já, integritou, schopností nalézat smysl. *Menschenwürde* je východiskem umožňující prožívat ostatní typy důstojnosti a právě z tohoto základního typu pramení

---

¹⁵ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Vybrané kapitoly z lékařské etiky*, s. 15-17.

¹⁶ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Rub života - líc smrti*, s. 42-45.

¹⁷ Srov. *Respektování lidské důstojnosti: Příručka pro odbornou výuku, výchovu a výcvik studentů lékařských, zdravotnických a zdravotně - sociálních oborů* [online]. 2004 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.cestadomu.cz/res/data/028/003427.pdf>>.

lidská práva.¹⁸ Pokud tedy hovořím o lidské důstojnosti, mám na mysli důstojnost, jež znamená inherentní hodnotu každého člověka.

Jak jsem již uvedla, lidská důstojnost je jedním ze stavebních kamenů lidských práv. Úcta k lidskému životu je něco, na čem je založena celá naše kultura, o co je třeba pečovat a co je třeba za každou cenu chránit. To potvrzují všechny důležité listiny a deklarace pojednávající o lidských právech. Například Charta základních práv Evropské unie uvádí již v preambuli: „*Unie vědoma si svého duchovního a morálního bohatství se zakládá na nedílných a všeobecně platných hodnotách lidské důstojnosti, svobody, rovnosti a solidarity; opírá se o principy demokracie a právního státu.*“ Dále v článku 1: „*Lidská důstojnost je nedotknutelná. Musí být respektována a chráněna.*“¹⁹ Podobná prohlášení bychom našli i v Listině základních práv a svobod, kde se hovoří například o rovnosti v důstojnosti i právech.²⁰

Důstojná smrt

Důstojná smrt je často užívaným slovním obratem s velmi často nespecifikovaným obsahem. Může se jednat o pohodlí, duševní pohodu, klid, vyrovnanost, smíření. Často však chybně hodnotíme důstojnost lidského umírání na základě estetické stránky. Úroveň samoobsluhy se stává kritériem pro hodnocení důstojného života. Estetično je však měřítkem, od kterého bychom měli upustit a projevit úctu skrze osobní blízkost. Umírání se pak stane událostí, kde se projeví sociální vazby a bude naplněna důstojností v tom správném smyslu slova.²¹

Obětavost pro druhého, uspokojování jeho potřeb, mírnění utrpení, respektování přání a přítomnost, která vyjadřuje, jak si druhého ceníme a že ho ani v posledních chvílích neopustíme, znamená vykročení správným směrem k důstojné smrti. Za pojetí lidské důstojnosti, které se soustředí především na důstojné prostředí a estetično, se pak schovávají argumenty pro eutanazii, díky které má smrt vypadat přijatelnější. Zničit však něco, čeho si vážíme, jen stěží může být projevem úcty k hodnotě života.²²

---

¹⁸ Srov. *Respektování lidské důstojnosti: Příručka pro odbornou výuku, výchovu a výcvik studentů lékařských, zdravotnických a zdravotně - sociálních oborů* [online]. 2004 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.cestadomu.cz/res/data/028/003427.pdf>>.

¹⁹ *Dokumenty Evropské unie: Charta základních práv Evropské unie* [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf>.

²⁰ Srov. *Ústava České republiky. Listina základních práv a svobod*. Ostrava: Sagit, 2005, ISBN 80-7208-525-5.

²¹ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 160-161.

²² Srov. POLLARD, B. *Eutanazie - ano či ne?*, s. 49-51.

O lidské důstojnosti ve spojení s umíráním hovoří a předepisuje konkrétní kroky Rada Evropy v doporučení „O ochraně lidských práv a důstojnosti nevyléčitelně nemocných a umírajících“. Ta doslova říká: „*Povinnost respektovat a chránit důstojnost všech smrtelně nemocných a umírajících osob je odvozena z nedotknutelnosti lidské důstojnosti ve všech obdobích života. Respekt a ochrana nacházejí svůj výraz v poskytnutí přiměřeného prostředí, umožňujícího člověku důstojné umírání...*“ Dále hovoří o ohrožení důstojnosti smrtelně nemocných a umírajících, kterou je nutné bránit a přijmout příslušná opatření. Těmi jsou například uznat nárok na komplexní paliativní péči nebo chránit právo na sebeurčení a především zachovat předpis, který zakazuje úmyslné usmrcení.²³

1.3 Člověk v jeho celistvosti

Člověk je složitou, komplexní bytostí, kterou je nutno vnímat v jeho celosti a starat se o všechny dimenze, které jsou mimo jiné vymezené v definici zdraví Světové zdravotnické organizace (WHO). Ta hovoří o fyzické, duševní a sociální pohodě člověka.²⁴ Dříve se využívalo modelu tzv. biomedicínského, který se snaží vysvětlit všechny choroby a potíže pomocí biologie a fyziologie. Podstatou bylo vysvětlení všech chorobných stavů pomocí fyzikálních a chemických procesů. Tento model nepohlížel na člověka v jeho celistvosti a tím přinášel riziko redukce nemocného pouze na nemoc.²⁵

Jednou z průkopnic nutnosti respektovat člověka v jeho celosti byla Cicely Saundersová, zakladatelka komplexní paliativní a hospicové péče, o které se blíže zmíním v poslední kapitole. Saundersová hovoří o celkové bolesti, skládající se z bolesti fyzické, sociální, emoční a spirituální, kdy dané položky jsou neoddělitelné a vzájemně provázané.²⁶

Bolest fyzická (tělesná)

Je součástí biologické dimenze člověka, která je předmětem medicíny a přírodních věd. V dnešní době existují takové metody, že žádný člověk nemusí trpět nesnesitelnými bolestmi. Nezmírněná bolest tak bývá spíše výsledkem jednání lékaře, který bolest nezmírnil nebo nepožádal o pomoc odborníka. Fyzická bolest se dá odhalit

---

²³ *Doporučení Rady Evropy č. 1418/1999 „O ochraně lidských práv a důstojnosti nevyléčitelně nemocných a umírajících“* [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z:

<http://test.mangoweb.cz/lidemezilidmi/images/dokumenty_PDF/charta_prav_umirajicich.pdf>.

²⁴ WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *WMA Declaration on Euthanasia* [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.wma.net/en/30publications/10policies/e13/>>.

²⁵ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, s. 13.

²⁶ Tamtéž, s. 13.

snadněji než je tomu u ostatních složek, měření intenzity je však složitější. Vždy záleží na subjektivním vnímání pacienta, který bolesti přisuzuje určitý zdroj a smysl. Tato bolest je také silně provázána s jinými druhy utrpení. Existuje tedy vztah mezi bolestí a utrpením, který je velmi důležitý. Řešení utrpení jiného rázu má za následek snížení bolesti či zvýšení tolerance fyzické bolesti.²⁷

Bolest sociální

Člověk je bytostí od přírody sociální, a tak i jeho sociální dimenze nesmí být přehlížena. Bolest z ní vycházející se týká především strachu ze ztráty blízkých, odloučení od rodiny a přátel a také ztráty sociální role.²⁸

Bolest emocionální

Člověk, vědom si svého umírání, se potýká s hněvem, smutkem, otupělostí, úzkostí, depresí a na cestě ke smíření prochází různými obdobími jako je popírání, zlost, agrese, smlouvání a nakonec smíření.²⁹ Existuje mnoho návodů, jak člověka těmito obdobími provázet a pomoci mu na cestě k přijetí svého údělu.³⁰ Důležitá je emocionální podpora a pochopení, práce nejen s pacientem, ale i s rodinou, která si může připadat bezmocná. Lékař musí prokázat svou odvahu, probírat s pacientem všechny jeho obavy, svou přítomností mu dát najevo, že nebude opuštěn. Přítomnost a otevřený pravdivý vztah má obrovský význam pro snížení emocionální bolesti pacienta i jeho rodiny.³¹

Bolest spirituální

Duchovní dimenze člověka obsahuje otázky po smyslu, zabývá se myšlením člověka a nemusí být nutně věcí teologie, patří sem také filosofie. Definice spirituální bolesti je ze všech nejsložitější, ale v kontextu umírání velmi významná. Konečnou fází života nutně provází strach z neznáma, ale také pocit ztráty smyslu. Doprovázení člověka a pomoc s hledáním odpovědí na otázky o smyslu utrpení a života jako takového by měl být věnován dostatečný prostor. Právě zodpovězení těchto otázek a spirituální a morální útěcha jsou spolu s dalšími dimenzemi cestou k důstojné smrti.³²

Smysl utrpení

Ve světě pro témata jako je utrpení, nemoc nebo smrt není příliš místa. Ačkoliv se s těmito věcmi v každodenním životě setkáváme, jsme rádi, když se nás netýkají a když

---

²⁷ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt*, s. 10-11.

²⁸ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, s. 13.

²⁹ Více o fázích smutku viz KÜBLER – ROSSOVÁ, Elisabeth. *O smrti a umírání*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-87413-08-1.

³⁰ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?*, s. 10-13.

³¹ Srov. POLLARD, B. *Eutanazie - ano či ne?*, s. 36-40.

³² Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, s. 14-16.

o nich nemusíme hovořit, protože znamenají potencionální ohrožení kvality života tak, jak ji v současnosti chápeme. Životní krize jsou nedílnou součástí života každého člověka. Přestože se jim snažíme vyhnout, mají svůj význam, dokážou dát životu opravdový smysl. Utrpení posouvá člověka dál, pomáhá mu srovnat si žebříček hodnot, rozlišovat podstatné od nepodstatného a získat pokoru a životní moudrost. Za každým úspěchem stojí řada neúspěchů a osobnost se formuje právě na základě životních zkušeností, které, ač jsou mnohdy bolestné, mají význam pro kvalitu života.³³

V dnešní době se setkáváme s odmítáním reality utrpení. Člověk nechce trpět, ale ani mít kolem sebe trpící, jako kdyby utrpení a nemoc nebyli přirozenou součástí života. Snaha rychle odstranit bolest a utrpení, stejně jako zavírání očí před těmito věcmi, vede k povrchním vztahům a ztrátě hloubky života.^{34 35}

---

³³ Srov. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003, ISBN 80-7254-329-6, s. 126-128.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 129-130.

³⁵ Více o utrpení nemocných viz např. HEINRICH, Pera. *Nemocným nablízku: jak pomáhat v těžkých chvílích*. Praha: Vyšehrad, 1996, ISBN 80-7021-152-0, s. 69-87.

2 Co je eutanazie?

V souvislosti s eutanazií se setkáváme s mnoha definicemi, koncepcemi a termíny, které často vyvolávají zmatek, nepochopení a dochází k jejich překrucování. Na vině je většinou nedostatečná informovanost, či zkreslené a zjednodušené informace ze strany médií. K tomu, abychom mohli zaujmout určité stanovisko nebo alespoň pochopit danou problematiku, je nutné vyjasnit základní pojmy.

Slovo eutanazie pochází z řečtiny, je složeno ze slova *eu-* (normální, dobrý) a *thanatos* (smrt). V překladu tedy znamená dobrá smrt. Tento pojem může být ovšem matoucí a způsob, jakým ho chápeme v dnešní době, je zcela odlišný od původního významu. V antice se jednalo především o způsob umírání, duševní stav umírajícího, kdy nejdůležitější bylo umírat „dobrou smrtí“, která znamenala klid, vyrovnanost a sebekontrolu nebo také smrt na bitevním poli. Dnes jde o předčasné ukončení života těžce a beznadějně trpících. Eutanazii chápeme jako smrt z milosti.^{36 37}

Světová lékařská asociace (World Medical Association – WMA) definuje eutanazii jako „*vědomé a úmyslné provedení činu s jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek: subjektem je kompetentní informovaná osoba s nevléčitelnou chorobou, která dobrovolně požádala, aby její život byl ukončen; jednající ví o stavu této osoby a o jejím přání zemřít a páchá tento skutek s prvořadým úmyslem ukončit život této osoby; a skutek je proveden se soucitem a bez osobního zisku.*“³⁸ Definice vytvořená Poradní komisí nizozemské vlády pro otázky zdravotnictví pak říká, že eutanazie je: „*Úmyslný úkon, kterým se život zkrátí, nebo se úmyslně neprodlužuje u nevléčitelně nemocných pacientů a to k jejich prospěchu. Eutanazie se může vykonat jen na důrazné přání pacienta.*“³⁹ Zkráceně pak mluvíme o ukončení života na vlastní žádost. Je však nezbytné si uvědomit, že eutanazie je komplexní otázkou a souvisí s řadou faktorů, které mají vliv na konečný postoj a jejichž hodnocení je velmi obtížné.⁴⁰

---

36 Srov. MUNZAROVÁ, Marta. Vybrané kapitoly z lékařské etiky, s. 24.

37 Více o historii eutanazie viz např. ŠTEFKO, Aurel. Eutanázia z pohľadu katolíckej morálky, s. 31-43.

38 Srov. MUNZAROVÁ, Marta. Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?, s. 19.

39 Srov. KUTNOHORSKÁ, Jana. Etika v ošetrovatelství. Praha: Grada, 2007, ISBN 978-80-247-2069-2, s. 85.

40 MATOCHOVÁ, Soňa. Etika a právo v kontextu lékařské etiky, s. 149.

2.1 Formy eutanazie a související termíny

V běžném životě se můžeme narazit na různé termíny souvisejícími s eutanazií, které je nutné jasně definovat. Užíváme termíny jako je aktivní a pasivní eutanazie, vyžádaná, či dobrovolná, nevyžádaná, nebo dokonce nedobrovolná.⁴¹ V dnešní době se ustupuje od dělení na aktivní a pasivní eutanazii, a to především z důvodu, že pod pojem pasivní eutanazie se mohou schovat dva naprosto odlišné postupy s rozdílným mravním hodnocením.⁴²

Aktivní eutanazie

Jedná se o aktivní zásah vedoucí ke smrti, někdy také nazývaný strategií přeplněné stříkačky. Vykonává ji lékař na základě svobodné a uvážené žádosti v případě nevyléčitelné nemoci, kvůli které pacient trpí nesnesitelnými bolestmi. Aktivní eutanazii můžeme tedy rozdělit na vyžádanou, jak byla popsána výše, a nevyžádanou. V případě nevyžádané eutanazie pacient nemůže podat žádost určeným způsobem, ale předpokládá se, že by s takovým postupem souhlasil, a tudíž by se jednalo o eutanazii chtěnou. Další možností je aktivní eutanazie nejen nevyžádaná, ale také nechtěná. Vzhledem k tomu, že není možné dosvědčit, že by si pacient urychlení smrti přál, jedná se v obou případech o eutanazii nedobrovolnou.⁴³

Pasivní eutanazie

Pojem pasivní eutanazie pod sebou může ukrývat dva rozdílné přístupy, činy s lišícím se úmyslem a tedy i mravním hodnocením. Tzv. strategie odkloněné stříkačky znamená ustoupení od aktivity v případě, že léčebné postupy jsou nadměrně zatěžující, přinášejí utrpení a není naděje na trvalejší a podstatné zlepšení stavu pacienta. Může ovšem také znamenat nejednání s úmyslem zabít, které se mravně hodnotí stejně jako eutanazie aktivní. V prvním případě se nejedná o eutanazii, ale o postup, který odpovídá lékařské etice a základem je respekt k důstojnosti umírajícího. V této souvislosti se můžeme setkat s termínem *letting die* – nechání zemřít.⁴⁴

Pasivní eutanazie se spojuje s právem na přirozenou smrt, o kterém se hovoří především díky velmi časté *dystanazii*, která znamená zadrženu smrt. Dystanazie je nezamýšleným vedlejším účinkem a bolestným výsledkem obdivuhodné moderní

---

⁴¹ Srov. POLLARD, Brian. *Eutanazie - ano či ne?*, s. 22-23.

⁴² Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?*, s. 20-21.

⁴³ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 120 a MUNZAROVÁ, Marta. *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?*, s. 20.

⁴⁴ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*. 2007, s. 120 a MUNZAROVÁ, Marta. *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?*, s. 21.

medicíny a je zdrojem obav všech zúčastněných.⁴⁵ Tento pojem bývá také užíván pro život s přístrojem. Odpojení od přístrojů, které má za následek smrt, je označováno jako *orthothanasie*. Nebránění vstupu smrti ve chvíli, kdy léčba vyhodnocena jako marná,⁴⁶ je eticky správné, problémem však zůstává určení kritérií a tím zabránění zneužití. Konkrétně se setkáváme s programy DNR (do not resuscitate) nebo s českou verzí NR (neresuscitovat), dále s pojmy nepokračování v léčbě (withdrawing)⁴⁷ a nezahajování léčby (withholding).⁴⁸ Vždy je nutné přihlížet nejen k lékařským kritériím, ale také k rozhodnutí nemocného nebo k jeho předchozím přáním, pokud je ve stavu, kdy se není schopen vyjádřit.⁴⁹

Asistovaná sebevražda

Sebevražda za lékařské asistence je zvláštním druhem eutanazie, kdy lékař samotné usmrcení neprovádí, ale poskytuje pacientovi radu či konkrétní prostředek, jejichž prostřednictvím dojde ke smrti. Protože záměrem je, aby došlo ke smrti, je možné asistovanou sebevraždu hodnotit stejně jako aktivní eutanazii, přestože existují určité rozdíly.⁵⁰

Prenatální eutanazie

Pod tímto pojmem se skrývá interrupce ze sociálních důvodů. Na jedné straně je pojem odmítán, protože nenarozené dítě není nemocné, netrpí nesnesitelnými bolestmi, ani nemůže o vlastní smrt požádat. Na straně druhé někteří odborníci tvrdí, že může společnost odradit od takové interrupce a přimět k zamyšlení se nad danou problematikou.⁵¹

Sociální eutanazie

V tomto málo užívaném pojmu se jedná o péči odpovídající současným poznatkům vědy a medicíny, které by se mělo dostat každému člověku. Vzhledem k omezeným zdrojům (ekonomickým, geografickým, vzdělanostním) se tak ovšem neděje.⁵²

---

⁴⁵ Srov. PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*, s. 24.

⁴⁶ Léčba, která nevede k záchraně života, uchování zdraví či udržení kvality života. Marná a neúčelná léčba není v zájmu pacienta, nemůže mu pomoci a zatěžuje jej zbytečným strádáním či rizikem komplikací.

⁴⁷ Při nemožnosti zastavit postup choroby, navrátit zdraví nebo odvrátit smrt, není ve stávající marné a neúčelné léčbě pokračováno a tato léčba je ukončena.

⁴⁸ Léčebný postup, který nemůže zastavit postup choroby, navrátit zdraví nebo odvrátit smrt pacienta, není indikován a není proto zahajován. Takový postup by byl léčbou marnou či neúčelnou.

⁴⁹ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 121.

⁵⁰ Srov. POLLARD, Brian. *Eutanazie - ano či ne?*, s. 23.

⁵¹ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 122.

⁵² Srov. tamtéž, s. 122.

2.2 Základní argumenty v diskuzi o eutanazii

V dnešní době, kdy technika a medicína dosáhly velmi vysoké úrovně, se stále rozšiřují úvahy o eutanazii. Prodlužování života, které je mnohdy marné a přináší utrpení, otevírá prostor k diskuzi, zda smrt není vykoupením, ke kterému by lékař měl pomoci, když už nemůže pro život nic udělat. Argumentů pro a proti eutanazii, která v současnosti není legalizovaná v žádném státě, je mnoho. Onen zákaz vede k zamyšlení, zda neprodlužujeme namísto života pouze utrpení, kterému musí lékař dlouhou dobu přihlížet, přestože ho třeba pacient žádá o milosrdnou smrt. I když se zdá, že v některých případech by byla eutanazie skutečně nejhumánnějším řešením, stále zůstávají vážné pochybnosti, které mluví jasně proti eutanazii.⁵³

V první řadě je eutanazie etickým problémem, kdy hovoříme o legalizaci zabití člověka, který neznámá žádnou hrozbu. Otázkou zůstává, zda je takové zabití ospravedlnitelné a stát, jež má chránit všechny nevinné životy, může eutanazii schvalovat. Mezi zastánci patří většina ke konsekvencialistickým utilitaristům, pro které jsou měřítkem morálnosti důsledky, ne počínání samo. Pokud jsou následky dobré, pak i cesta, kterou se jich dosáhlo, je dobrá. Otázkou ovšem zůstává, jak zhodnotit správnost následků, a to ještě za předpokladu, že jich může být větší množství. Podle utilitaristů pak není rozdíl, zda je nemocný žádající o smrt usmrcen přímo, nebo zda je upuštěno od léčby, protože výsledek je stejný. Tento názor však pošlapává zákony, které jedno považují za vraždu a druhé za formu přípustné léčebné péče.⁵⁴

Je nezbytné rozlišovat mezi zabíjením lidí na jejich vlastní žádost a zabíjením nedobrovolným na základě rozhodnutí, že něčí život nemá žádnou hodnotu, jak tomu bylo například v období nacistického Německa. I přes hrůzné dějinné zkušenosti v současnosti najdeme zastánce nedobrovolné eutanazie. Jedním z nich je filosof Peter Singer, který hovoří o životě nehodném žití a žádá eutanazii pro jedince, které nepovažuje za osoby. Těmi jsou například nevléčitelně nemocní, hendikepovaní nebo poškození novorozenci. Ačkoliv se názory Singera příliš neliší od eutanazie, jak ji známe z Třetí říše, má v dnešní době mnoho příznivců.⁵⁵

Mezi hlavní argumenty pro eutanazii patří myšlenka, že člověk je rozumovou, svobodnou, autonomní bytostí disponující svědomím, a tak má právo řídit svůj vlastní

⁵³ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Rub života - líc smrti*, s. 76-82.

⁵⁴ Srov. POLLARD, Brian. *Eutanazie - ano či ne?*, s. 75-80.

⁵⁵ Srov. VIRT, Günter. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*, s. 22-24.

život s předpokladem, že tak bude činit správným způsobem.⁵⁶ Dalšími argumenty, kolem kterých se točí hlavní diskuze, pak jsou právo na smrt, vztah lékaře s pacientem a riziko kluzkého svahu.

2.2.1 Otázka autonomie a sebeurčení

Slovo autonomie, které vzniklo ze slov *autos* – já sám a *nomos* – zákon, již samo napovídá o svém obsahu. Znamená, že se člověk může sám svobodně rozhodovat, zvolit si morální principy, podle kterých bude orientovat své chování. Autonomie patří mezi hlavní zásady moderní medicíny a je velmi často používána ve spojitosti s umíráním, které doprovází strach ze zbytečně zatěžující marné léčby a ztráty kontroly nad sebou samým. Právě respekt k autonomii je jedním z hlavních argumentů zastánců eutanazie. Proti tomu vystupují názory, které tvrdí, že nemůžeme mít jistotu, zda člověk trpící bolestmi, pod vlivem léků a strachů, se může vůbec rozhodovat „autonomně“. Dále nelze vyloučit, že se pacientovi názory můžou mísit s názory lékaře, který má bezesporu velkou moc a může pacienta, byť třeba nevědomky, ovlivňovat. V tom případě by pacientovo rozhodnutí opět nebylo plně autonomní. Umírající člověk tráví často konec svého života v odlidštěném prostředí, a lze tak předpokládat, že za žádostí o zabití se skrývají jiná trápení, než jsou ta fyzického rázu. Zvolená smrt, mnohdy považována za vrchol práva na sebeurčení, tak může být pouze voláním o pomoc a lásku.⁵⁷

Autonomie rozhodně neznamená, že si člověk může dělat, co chce, ale nese s sebou také odpovědnost jednat v určitých mezích. Přijetí žádosti o usmrcení by znamenalo uznat, že život, o který se jedná, ztratil svou hodnotu, a tím tvrdit, že hodnota tkví v okolnostech a ne v samotném životě. Důležité je si také uvědomit, že žádost o eutanazii nezávisí pouze na autonomii žadatele, ale také na autonomii toho, kdo ji má vykonávat.⁵⁸

2.2.2 Právo na život vs. právo na smrt

Právo na život a jeho ochranu je zakotveno ve všech dokumentech pojednávajících o lidských právech a bylo všeobecně uznáváno ve všech etapách dějin, přestože docházelo k jeho pošlapávání. Lidský život je považován za nejvyšší nezcizitelnou hodnotu náležící každému člověku na základě jeho přirozenosti. Záměrem Všeobecné deklarace lidských práv je chránit tuto hodnotu a zajistit, aby nikdo nebyl svévolně

---

⁵⁶ Srov. VIRT, Günter. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*, s. 81.

⁵⁷ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, s. 40-42.

⁵⁸ Srov. POLLARD, Brian. *Eutanazie - ano či ne?*, s. 90-92.

připraven o život. Odpůrci tvrdí, že snaha legalizovat eutanazii stojí v protikladu k základním lidským právům a pomocí otázky soucitu se snaží ospravedlnit něco, co bylo doposud nazýváno vraždou. S pomocí práva na život se odkazuje na právo na smrt, které lze vykládat různými způsoby a o jehož existenci se stále diskutuje.⁵⁹

Všeobecně se právo na smrt chápe jako právo na přirozenou smrt.⁶⁰ Život by neměl být zbytečně prodlužován a pacientovi by mělo být dovoleno zemřít. Z morálního hlediska je však velký rozdíl mezi odmítnutím neperspektivní léčby, což může způsobit urychlení smrti a mezi ukončením léčby s cílem způsobit smrt. Do práva na smrt se dnes zahrnuje právo vybrat si místo, čas a způsob ukončení vlastního života. Umírající si může zvolit místo své smrti a s pomocí lékaře je také možné ovlivnit průběh umírání, ale je otázkou, zda může volit způsob a čas. V případě, že by existovalo právo na smrt, tak jak ho interpretují zastánci eutanazie, bylo by vlastně právem být zabit, vycházející z práva na sebezabití a to musí být jasně nepřenosné na jinou osobu. Moderní společnost, ve které je úkolem státu život ochraňovat, pak nemůže přijmout právo zabíjet.⁶¹

2.2.3 Vztah lékař a pacient

Základem vztahu mezi lékařem a pacientem musí být důvěra. Cílem lékařova jednání bylo odedávna dosažení zdraví nebo zmírnění potíží, a to na základě mravních principů.⁶² Již Hippokratova přísaha, dodnes celosvětově uznávaná, odrazuje lékaře od podání jedu nebo poskytnutí rady za účelem usmrcení.⁶³

Vzájemný vztah není rovnocenný, což nabízí prostor pro uplatnění moci ze strany lékaře a zneužití pacientovi zranitelnosti. Pacient může snadno přijmout názor lékaře, kterého považuje za odborníka na danou situaci. V případě eutanazie se lékař dostává do situace, ve které je nucen posuzovat, zda hodnota života dotyčného klesla pod takovou úroveň, kdy je na místě přistoupit k eutanazii. Lékař se nemusí ztotožňovat s pacientovým hodnocením života, avšak je prokázáno, že by nepřistoupil k usmrcení pacienta s vědomím, že jeho život má stále smysl a hodnotu. Z toho vyplývá, že je lékař nucen soudit lidský život jako hodný, či nehodný žití. Lékař je autonomní bytostí a není povinen vyhovět každému přání pacienta, pokud je toto přání v rozporu s mravností

---

⁵⁹ Srov. POLLARD, Brian. *Eutanazie - ano či ne?*, s. 86-88.

⁶⁰ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 165.

⁶¹ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, s. 16-22.

⁶² Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?*, s. 29-30.

⁶³ Viz např. MATOCHOVÁ, Soňa. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*, s. 50-53.

medicíny. Pokud by ovšem přistoupil k aktivnímu provádění, lze předpokládat nedozírné následky na jeho charakter.⁶⁴

Je nesmírně důležité, aby každý člověk, o kterého lékař pečuje, měl jistotu, že jeho život nebude ohrožen ve smyslu nedobrovolné eutanazie. Integrita vztahu lékaře a pacienta je ohrožena, pokud se lékař ocitá v pozici toho, kdo léčí i zabíjí. Jestliže někdo rozhodne, že jeho život již nemá cenu, nedává mu to žádné právo předat odpovědnost za vykonání někomu jinému. Proto má vždy lékař právo odmítnout žádost o vykonání eutanazie a z toho samého důvodu je možné uzákonit její beztrestnost, ale nelze uzákonit eutanazii jako takovou, protože pak by se vykonání pro lékaře stalo povinností.⁶⁵

2.2.4 Kluzký svah

Kluzký svah je jedním ze zásadních argumentů proti povolení eutanazie a jeho opodstatněnost je nejčastěji demonstrována na holandském modelu. Riziko kluzkého svahu spočívá v rozšiřování možností, za jakých by mohla být eutanazie vykonána. Je v povaze člověka zkoušet hranice a zjišťovat, co ještě si může dovolit. Vstoupit na tento svah pak znamená klouzat dál a dál. Je tedy značná pravděpodobnost, že od debaty, zda povolit usmrcení na vlastní žádost, bychom se dostali k návrhům rozšíření na osoby, jež žádost podat nemohou jako postižení novorozenci či osoby s mentálním postižením, na osoby s těžkou chorobou, kteří dosud neumírají apod. Existence kluzké plochy se dá dokázat na holandské praxi, kde se v záznamech o zabíjených pacientech začala objevovat položka: „život ukončující aktivity bez explicitní a trvalé žádosti“, tudíž se ve většině případů jedná o osoby nekompetentní. Nizozemské ministerstvo doporučuje jiný druh hlášení, než je tomu u eutanazie, aby tak bylo vyhověno zákonům a lékaři se vyhnuli trestu.⁶⁶ Kluzkého svahu v praxi si můžeme povšimnout také v Belgii, jejíž situace bude společně s dalšími zeměmi popsána v následující kapitole.

2.2.5 Ekonomická stránka umírání

Otázka financí při léčbě a péči o umírající se bohužel nedá opomenout. Vysoká nákladnost nahrává zastáncům eutanazie, kteří vidí usmrcení pacienta jako nejhumánnější a zároveň ekonomicky nejvýhodnější řešení, jestliže žijeme ve světě omezených zdrojů. Léčba zejména v posledních měsících života je velmi drahá a

---

⁶⁴ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, s. 42-44.

⁶⁵ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 141-142.

⁶⁶ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?*, s. 36-38.

spotřebovává značnou část zdrojů pojišťoven. Existují pak oprávněné obavy z nátlaku ze strany pojišťoven, aby došlo k povolení eutanazie. Medicína nemůže poskytnout všechno a všem a vedle nejlepšího zájmu pacienta musí být sledována i ekonomická stránka. Jedná se o závažnou problematiku, kdy medicína v mnoha případech způsobuje dystanazii a z druhé strany přemýšlí, jak eticky ukončit léčbu a spravedlivě rozdělit zdroje.⁶⁷

Shrnutí

Zastánci usmrcení na vlastní žádost se dovolávají práva na eutanazii, které podle odpůrců neexistuje a existovat nemůže, protože by pošlapávalo základní právo na život. Rozepře se vedou i nad právem na smrt a jeho skutečným významem, který by měl být zemřít přirozeným způsobem. Zastánci dále považují eutanazii za humánní způsob ukončení života, odpůrci to však považují za nemorální a jsou průkopníky paliativní medicíny a hospicové péče. Ta je podle nich správnou cestou ke zmírnění utrpení a doprovázení člověka ke smrti, o kterou v případě celostní medicíny, s největší pravděpodobností nepožádá. Navíc nikdy neexistuje úplná jistota, že nemůže dojít ke změně pacientova stavu k lepšímu. Ve prospěch eutanazie mluví dnes velmi oblíbené právo na autonomii, kterou však odpůrci zpochybňují vzhledem ke stavu umírajícího člověka. Eutanazie je v rozporu s lékařskou přísahou, ohrožuje integritu vztahu lékaře a pacienta a navíc propůjčuje obrovskou moc a tak je riziko zneužití nepopíratelné. Tím se dostáváme k riziku kluzkého svahu, jak byl popsán výše, který je ale ústy zastánců neustále vyvracen. Mezi další argumenty patří myšlenka o životě nehodném žití, která je pro odpůrce naprosto nepřijatelná, protože popírá inherentní hodnotu člověka. Možné riziko za předpokladu legalizace eutanazie můžeme shledat v možnosti snížení snahy ošetřujícího personálu, ale také přistoupení některých pacientů k eutanazii na základě jiných důvodů než je skutečná touha po smrti (např. nechtějí být zátěží, nevidí jinou možnost...). Posledním často zaznívajícím argumentem pro eutanazii jsou ekonomické důvody, což je problematika jistě závažná, ale rozhodně nemůže být z morálního hlediska rozhodující.

---

⁶⁷ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 154-156.

3 Eutanazie ve světě

Počátky volání po „právu na smrt“ a snahy prosazení eutanazie se datují na přelomu 19. a 20. století. V dřívější společnosti ovlivněné křesťanskou tradicí či jen pouhou úctou ke stáří a vědomím, že nemáme moc nad svým životem, pro eutanazii nebylo místo. Důležitým mezníkem se stal rok 1920, kdy vyšla publikace německého právníka Karla Bindinga a lékaře Alfreda Hocheho *Poskytnutí souhlasu ke zničení života, který žití není hoden*. Ta se stala v nacistickém Německu stěžejní myšlenkou pro vyvražďování známé pod názvy „Akce eutanazie“ nebo program „T4“, kdy bylo o život připraveno kolem 70 000 handicapovaných lidí, defektních novorozenců a homosexuálů. Jednalo se především o eugenickou ochranu společnosti, mnohdy vydávanou za akt milosrdenství. Přestože se nejednalo o skutečnou eutanazii, protože chyběla zásadní žádost pacienta, po 2. světové válce došlo k určité odmlce a o eutanazii se začalo hovořit až po delší době a to se značnou opatrností.⁶⁸

Jak již bylo uvedeno, aktivní eutanazie není uzákoněna nikde na světě. Právní úprava, jež je většinou obsažena v trestních kodexech, se však v různých státech liší. Legislativa některých zemí se eutanazií přímo nezabývá, jinde je zakázána, ale existují i případy, kde za určitých okolností může být vykonána. To platí i o problematice asistované sebevraždy. Často se pak setkáváme s tolerancí eutanazie pasivní. Za průkopníka ukončení života na vlastní žádost můžeme považovat Nizozemí, na jehož model se velmi často zastánci eutanazie odvolávají.⁶⁹

3.1 Nizozemí

O problematice povolení eutanazie se v Nizozemí začíná mluvit na přelomu 60. a 70. let, kdy světlo světa spatřuje publikace lékaře Jana Henrika van den Berga, který se domnívá, že by lékaři měli být ochotni ukončit život těžce nemocného pacienta. Další důležitou událostí pak byla aféra, při které lékařka zabila svou nemocnou matku a byla odsouzena podmíněně na jeden týden. V návaznosti na tuto kauzu soud definoval určité podmínky, za kterých je možné oprávnit zabití těžce nemocného pacienta. V roce 1984 stanovila Královská lékařská asociace jasné podmínky, které musí být dodrženy při provádění eutanazie.⁷⁰

---

⁶⁸ Srov. BERKA, Vít a Tomáš SUM. *EUTANAZIE VE SVĚTĚ* [online]. 2005 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>.

⁶⁹ Srov. MATOCHOVÁ, Soňa. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*, s. 151-152.

⁷⁰ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, s. 32.

Podmínky provedení eutanazie podle Vládní komise pro eutanazii a Ústřední komise Královské lékařské asociace (rotterdamská kritéria):

1. Pacient musí být kompetentní a jeho žádost zcela dobrovolná a úmyslná.
2. Pacientova žádost musí být dobře uvážená, jasná a opakovaná.
3. Pacient musí nesnesitelně trpět (ne nutně fyzicky) a eutanazie musí být poslední možností. Jiné možnosti ulehčit situaci nemocného již byly vyzkoušeny a shledány neúčinnými.
4. Eutanazii může provádět jedině lékař.
5. Lékař musí vše konzultovat s jiným nezávislým lékařem, který má již zkušenost v této oblasti.⁷¹

Od doby vzniku výše uvedených kritérií počet žadatelů o vlastní smrt rostl, zákony se postupně liberalizovaly, byla zakotvena beztrestnost. Eutanazie však nepřestává být trestným činem. Stále hrozí odnětí svobody v délce až 12 let, což je často považováno za pojistku proti zneužití.⁷² Zákon umožňující eutanazii vešel v platnost v dubnu roku 2002, přestože byla za určitých podmínek tolerována již dříve. S liberalizací byly rozšířeny možnosti, jak o smrt požádat a to například v případě nezletilých. Nizozemsko umožňuje eutanazii dětí od 12 let.⁷³ V roce 2012 vznikly mobilní lékařské týmy, které zajišťují ukončení života přímo u pacienta doma.⁷⁴ Odpůrci eutanazie stále poukazují na nekontrolovatelnost, kterou podkládají nejrůznějšími šetřeními dokazujícími obrovský počet nevyžádaných eutanazií, falzifikování úmrtních listů apod. Zastánci tvrzení o šikmé ploše a vymknutí kontrole odmítají.⁷⁵

3.2 Další země

V pořadí jako druhá prosadila ve své zemi eutanazii dospělých Belgie a to ještě téhož roku jako Nizozemí. I v tomto případě došlo k rozšíření a to konkrétně v roce 2012, kdy byla zavedena neomezená dětská eutanazie. Smrtelně nemocné dítě, nehledě na jeho věk, může se souhlasem rodičů a psychologa požádat o ukončení života. Zákon

---

⁷¹ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, s. 33.

⁷² Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 126-128.

⁷³ Srov. EUROZPRÁVY.CZ, TL a ČTK. *Právo na smrt: Počty případů eutanazie rostou, na špici je Nizozemí* [online]. 2013 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/77965-pravo-na-smrt-pocty-pripadu-eutanazie-rostou-na-spici-je-nizozemi/>>.

⁷⁴ Srov. VRM. *Nizozemsko zavedlo rozvoz eutanazie až do domu* [online]. 2012 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1187791-nizozemsko-zavedlo-rozvoz-eutanazie-az-do-domu>>.

⁷⁵ Srov. POLLARD, Brian. *Eutanazie - ano či ne?*, s. 148-157.

schválený většinou poslanců vyvolal vlnu kritiky.⁷⁶ Podle dostupných informací zatím nebyla podána žádná žádost o dětskou eutanazii, počet požadavků na eutanazii zletilých však stále roste. V roce 2015 využilo možnosti eutanazie 2021 osob, což je nejvíce od roku 2002, tehdy jich bylo pouhých 24. V roce 2007 vzrostl počet na bezmála 500 žádostí, roku 2014 se nechalo usmrtit téměř 2000 lidí. Jedná se pouze o zaznamenané případy, skutečná čísla jsou pravděpodobně mnohem vyšší. Zvyšující se počet usmrcení na žádost je přisuzován rostoucímu počtu lékařů, kteří jsou oprávněni eutanazii provádět.⁷⁷

Od roku 2009 byla zavedena beztrestnost také v Lucembursku. Výjimečný je pak Švýcarský model, který povoluje asistovanou sebevraždu a to jak za pomoci lékaře, tak laika, nesmí však jít o nejbližšího příbuzného.⁷⁸ V zemi dokonce existují speciální organizace Exit a Dignitas, které se specializují na poskytnutí asistované sebevraždy.⁷⁹ V Německu a Velké Británii není eutanazie povolena, avšak při splnění specifických podmínek lze beztrestně asistovat při sebevraždě.⁸⁰

Pokud bychom se podívali na území mimo Evropu, neblaze proslulá je problematikou eutanazie Austrálie, která byla první zemí na světě, kde bylo v roce 1996 usmrcení na žádost uzákoněno. Zákon však přinesl řadu problémů a tak jeho účinnost trvala pouhých 11 měsíců, poté byl zrušen. V rámci USA je eutanazie zakázaná, po splnění daných podmínek umožňují asistovanou sebevraždu státy Oregon (1997), Washington (2008) a nově také Vermont (2013). I v Montaně je za určitých podmínek zakázán postih lékařů.⁸¹ Ve Spojených státech amerických se prosazuje především tzv. *living will* („vůle žít“), která je založena na respektování dříve vyslovených přání jedince, který již není způsobilý rozhodovat o postupu léčby.⁸²

---

⁷⁶ Srov. MRZ, VĚŽ. *Belgie povolila dětskou eutanazii, musí k ní svolit rodiče a lékař* [online]. 2014 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/belgie-schvalila-detskou-eutanazii-duv-zahranicni.aspx?c=A140213_152148_zahranicni_mrz>.

⁷⁷ Srov. KLIMENT, Stanislav. *Rekordní počet zákroků eutanazie v Belgii* [online]. 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Stanislav-Kliment-Rekordni-pocet-zakroku-eutanazie-v-Belgii-419590>>.

⁷⁸ Srov. ČTK. *Země, ve kterých je legální eutanazie* [online]. 2014 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <<http://cestovani.doktorka.cz/zeme-ve-kterych-je-legalni-eutanazie/>>.

⁷⁹ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 129.

⁸⁰ Srov. PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*, s. 139.

⁸¹ Srov. tamtéž, s. 139 a ČTK, KHA. *Zdravotnictví a medicína: Eutanazie ve světě* [online]. 2014 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/eutanazie-ve-svete-474291>>.

⁸² Srov. PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*, s. 130.

4 Eutanazie v České republice

Pokud chceme mluvit o eutanazii v České republice, v první řadě je třeba jasně vymezit její místo v právním řádu, a to i s přihlédnutím k právu mezinárodnímu. Nejvyšším zákonem naší země je Ústava ČR ze dne 16. února 1992. Té podléhají všechny ostatní zákony a zároveň se podle článku 2 zavazuje dodržovat závazky vyplývající z mezinárodního práva. Dle článku 3 je součástí ústavního pořádku také Listina základních práv a svobod.⁸³

Ve věci eutanazie je v sázce lidský život, na který má podle Listiny základních práv a svobod každý právo. Život je hoděn ochrany a nikdo ho nesmí být svévolně zbaven.⁸⁴ O právu na život, jeho nedotknutelnosti a nutné ochraně hovoří kromě Listiny základních práv a svobod právní dokumenty, které se Česká republika zavázala dodržovat. Sem patří například Všeobecná deklarace lidských práv, Charta základních práv Evropské unie nebo Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

V případě provádění eutanazie dochází k rozporu v dodržování výše uvedených legislativních dokumentů, protože nejen že nedochází k ochraně, ale život je záměrně ničen. V diskuzi o způsobu výkladu lidských práv, se objevilo tvrzení, že součástí práva na život je také právo na smrt, což ovšem Evropský soud pro lidská práva odmítá.⁸⁵ Mnoho zastánců eutanazie pak argumentuje tím, že právo na život s sebou nese povinnost žít a tudíž aktivní ukončení života není jeho porušením. Naopak vidí neprovedení eutanazie a zanechání pacienta v nesnesitelném utrpení jako porušení základního lidského práva na důstojnost. Trpící člověk, který si přeje zemřít, je pak dle některých vystaven nelidskému zacházení, což je opět v rozporu se základními lidskými právy, jež se Česká republika a další země rozhodli respektovat. Napadeno může být i právo na sebeurčení nebo svobodu myšlení. I v těchto případech Evropský soud v rámci kauzy *Pretty vs. Spojené království*, zaujal jasné stanovisko⁸⁶ odmítající tvrzení o porušování Úmluvy o lidských právech a základních svobodách v případě nepovolení asistované sebevraždy.⁸⁷

Zákony v České republice v současné chvíli eutanazii ani asistovanou sebevraždu neumožňují a v případě legalizace by muselo dojít k vážným změnám v legislativě,

---

⁸³ Srov. *Ústava České republiky. Listina základních práv a svobod.*

⁸⁴ Srov. tamtéž.

⁸⁵ Srov. MATOCHOVÁ, Soňa. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*, s. 155.

⁸⁶ Celé znění rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Pretty vs. Spojené království* viz MATOCHOVÁ, Soňa. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*, s. 153-158.

⁸⁷ Srov. tamtéž, s. 159.

keré by kromě mnohého dalšího definovali, kdy usmrcení není proviněním proti právu na život a tedy i Ústavě ČR.⁸⁸

4.1 Eutanazie v trestním zákoníku

Právní řád České republiky nezná pojem eutanazie. Ukončení života na žádost či účast na sebevraždě je trestním činem, a to podle trestního zákoníku, konkrétně dle § 140, 141 a 144.⁸⁹

Eutanazie může být tedy hodnocena jako vražda, která se trestá odnětím svobody v rozmezí deset až osmnáct let a v případě předchozího promyšlení dvanáct až dvacet let. Čin by mohl být potrestán až trestem výjimečným, a to například v případě vraždy dítěte mladšího 15 let, opětovného činu a v dalších specifických situacích, které trestní zákon definuje. Trestná je i příprava takového činu. Provedení eutanazie však může spadat také pod § 141, kdy by se jednalo o zabití z omluvitelného hnutí mysli, tedy v tomto případě s odvoláním na soucit s trpícím pacientem. Zabití je trestáno podstatně mírněji než vražda, a to odnětím svobody v délce tři až deset let. V případě zabití dítěte, těhotné ženy či dvou a více lidí se trest opět zvyšuje, a to na pět až patnáct let.

Podle § 144 je trestným činem také účast na sebevraždě. K odnětí svobody až na 3 roky může dojít v případě, že pachatel pomáhá jinému člověku k sebevraždě nebo ho k činu pohne. O trestný čin se jedná, i pokud došlo pouze k pokusu o sebevraždu. Za předpokladu pomoci při sebevraždě dítěti či těhotné ženě se trest zvyšuje na dva až osm let a na pět až dvanáct v případě dítěte mladšího 15 let či osoby s duševní poruchou.

Aktivní i pasivní eutanazie je v ČR považována za trestný čin úmyslného usmrcení nehledě na to, že se tak stalo na pacientovu žádost nebo že trpěl nevléčitelnou nemocí a nesnesitelnými bolestmi.⁹⁰ Ačkoliv za provedení aktivní eutanazie hrozí vysoké tresty, v případě pomoci při sebevraždě je možné vyváznout bez odnětí svobody. V současnosti záleží na soudu, zda eutanazii vyhodnotí jako vraždu, či zabití a v jaké výši uloží trest. Debata se vede kolem toho, zda by měla být eutanazie, v tomto případě chápána jako čin milosrdný, hodnocena stejně jako jakákoliv jiná vražda, nebo jestli by měla být zavedena privilegovaná skutková podstata.⁹¹

V roce 2005 vláda předložila návrh nového trestního zákona, podle kterého mělo být usmrcení nevléčitelně nemocného na jeho žádost upraveno jako nová skutková

⁸⁸ Srov. PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*, s. 149.

⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění platném k 20. 2. 2016.

⁹⁰ Srov. PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*, s. 134.

⁹¹ Srov. tamtéž, s. 136.

podstata trestného činu (§ 115 Usmrcení na žádost) s nižší trestní sazbou v maximální výši 6 let. Návrh byl schválen poslaneckou sněmovnou, ale na začátku roku 2006 ho zamítl senát.⁹²

4.2 Dříve vyslovené přání a právo odmítnout léčbu

Úmyslná nečinnost lékaře, která vede ke smrti pacienta, se považuje za trestný čin, protože je přítomný úmysl usmrtit. Existují ovšem situace, kde je nepokračování v léčbě v souladu se zákonem a lékařskou etikou. Pokud je léčba nadměrně zatěžující a bez naděje na zlepšení, je zcela na místě takovou léčbu ukončit a neprodlužovat život za každou cenu. Tento postup je někdy chybně označován pasivní eutanazií, jak bylo uvedeno v druhé kapitole. Také podávání léků na tišení bolesti, přestože mohou vést k urychlení příchodu smrti, je v naprostém pořádku, dokonce v takových situacích žádoucí. Z hlediska práv pacienta je povinností lékaře respektovat dříve vyslovená přání pacienta a také platný negativní revers. V obou případech se jedná o ukončení léčby pacienta, které může mít za následek smrt, na straně lékaře však není přítomen úmysl usmrtit. Tyto případy pak nelze považovat za pasivní eutanazii, jsou postupem zcela běžným a zakotveným v právním řádu České republiky.⁹³

Dříve vyslovené přání

Povinnost respektovat dříve vyslovené přání pacienta je součástí zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen zákon o zdravotnických službách), konkrétně § 36. Zákon, který nabyl právní účinnosti 1. 4. 2012, vychází z Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, která byla vyhlášena Radou Evropy a je platná od roku 1999. Článek 9 Úmluvy říká, že: „*Bude brán zřetel na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání.*“⁹⁴ Zákon o zdravotních službách nahradil dřívější nepřehledný a více než padesátkrát novelizovaný zákon o péči o zdraví lidu. Tento zákon nepracoval s dříve vysloveným přáním a neznal ani pojem informovaný souhlas. Používán byl pojem poučení a souhlas nemocného.⁹⁵

Zákon o zdravotních službách definuje podmínky, za kterých bude brán zřetel na dřívější rozhodnutí o poskytnutí nebo neposkytnutí zdravotních služeb. Zde můžeme

---

⁹² MATOCHOVÁ, Soňa. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*, s. 151.

⁹³ Srov. PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*, s. 135.

⁹⁴ *Úmluva o lidských právech a biomedicíně č. 96/2001 Sb. mezinár. smluv* [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.clk.cz/oldweb/zakpred/Uml096-2001_EtikaBiomed.html>.

⁹⁵ Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, zrušen ke dni 1. 4. 2012.

hovořit například o přání neresuscitovat (DNR, NR).⁹⁶ Existují ovšem situace, kde přání nemusí být respektováno. Toto právo se nevztahuje na nezletilé a osoby s omezenou svéprávností. Přání také nebude vyhověno, pokud došlo v poskytování zdravotnických služeb k takovému vývoji, že by s ním pacient pravděpodobně vyslovil svůj souhlas. Dále pokud by splnění mohlo ohrozit další osoby nebo v případě, že by důsledkem bylo aktivní způsobení smrti.⁹⁷ To potvrzuje i zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 30 Svolení poškozeného. Hovoří sice o beztrestnosti za předpokladu svolení osoby, jejíž zájmy jsou činem dotčeny, výjimku zde však tvoří souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.

Přijetím zákona o zdravotnických službách se mění pojetí ukončení podpory vitálních funkcí (odpojení od přístrojů), které je definováno jako aktivní usmrcení, jehož žádosti nelze vyhovět, jak bylo vysvětleno výše. Důvodová zpráva k § 36 zákona o zdravotních službách uvádí, že: „*odpojení pacienta od přístrojů je nutné považovat za aktivní usmrcení, jež není možné požadovat prostřednictvím dříve vyslovených přání.*“⁹⁸ Odpojení pacienta od přístrojů přitom bývá považováno za pasivní eutanazii, kdy ke smrti dojde následkem nezahájení či přerušování životně důležité léčby.⁹⁹ Rozlišení aktivní a pasivní eutanazie se tak jeví jako neschůdné a může způsobovat problémy. Hovoří se o upírání práva pacienta rozhodovat o své léčbě, ale rizikové může být také zpětné hodnocení postupu lékaře, který léčbu vyhodnotil jako marnou. Od té se má upustit a to podle Doporučení představenstva ČLK č.1/2010.¹⁰⁰ Tímto doporučením byl vyjádřen souhlas s Konsensuálním stanoviskem k poskytování paliativní péče.¹⁰¹

Z výše uvedeného vyplývá, že současná právní úprava může vyvolávat řadu otázek a neshod. Zákon z jedné strany umožňuje odmítnutí zapojení na přístroje i za předpokladu způsobení smrti, pokud je pacient při smyslech. Na straně druhé zakazuje

---

⁹⁶ Srov. PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*, s. 134-137.

⁹⁷ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění platném k 21. 2. 2016.

⁹⁸ PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*, s. 145.

⁹⁹ Srov. ČÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. Praha: Orac, 2000, ISBN 80-86199-09-6, s. 109.

¹⁰⁰ *Doporučení představenstva ČLK č. 1/2010k postupu při rozhodování o změně léčby intenzivní na léčbu paliativní u pacientů v terminálním stavu, kteří nejsou schopni vyjádřit svou vůli* [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.csarim.cz/Public/csim/dop-CLK-2010-31.pdf>>.

¹⁰¹ ČERNÝ, V. (ed.): Česká společnost anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny ČLS JEP, Česká společnost intenzivní medicíny, ČLS JEP. *Konsensuální stanovisko k poskytování paliativní péče u nemocných s nezvratným orgánovým selháním* [online]. 2009 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.urgmed.cz/postupy/cizi/2009_paliativni.pdf>.

požadavek přístroje odpojit, což může být vnímáno jako popření původu a hlavního smyslu dříve vysloveného přání.

Poskytování zdravotních služeb se souhlasem

Dle § 28 zákona o zdravotních službách patří mezi základní práva pacienta poskytnutí zdravotních služeb pouze na základě svobodného a informovaného souhlasu a to až na jisté výjimky, stanovené stejným zákonem. Podle § 34 pokud pacient odmítne vyslovit souhlas, je nutné ho opakovaně informovat o jeho zdravotním stavu, možných rizicích jako je ohrožení zdraví a života, o všech alternativách a jejich rizicích. Pokud i přes upozornění odmítne poskytnutí zdravotních služeb a podepíše revers, platné písemné prohlášení, nevzniká na straně lékaře právní odpovědnost za neposkytnutí léčby.

V případě, že by chyběl informovaný nesouhlas, jednalo by se trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 150 trestního zákoníku se sazbou odnětí svobody až na 2 roky a v případě nebezpečí smrti nebo pokud pacient jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění a není mu poskytnuta potřebná pomoc, ač to vyplývá z povinnosti zaměstnání dané osoby, může být dotyčný potrestán 3 roky vězení nebo zákazem činnosti.

Právní řád České republiky neumožňuje žádnou z forem eutanazie, v případě provedení hrozí vysoké tresty, jejichž výše byla uvedena v předchozím textu. Patrná je snaha zamezit dystanazii a upevnit práva pacienta, jež má nárok rozhodovat o své léčbě. Potvrzuje to především výše popsany § 36, který umožňuje odmítnout jakoukoliv léčbu, včetně té životazachraňující. Důkazem jsou i doporučení České lékařské komory, o čemž pojednává následující kapitola.

4.3 Česká lékařská komora

K problematice eutanazie se vyjadřuje Česká lékařská komora (dále jen ČLK) v Etickém kodexu České lékařské komory, platném od roku 1996. Obsahuje etické normy a řeší celou řadu práv a povinností lékaře, kdy ne všechny jsou součástí právního řádu. Zákon č. 220/1991 Sb. říká, že úkolem komor je *dbát, aby členové komory vykonávali své povolání odborně, v souladu s jeho etikou a způsobem stanovenými zákony a řády komor*.¹⁰² Vzhledem k tomu, že etické a právní zásady nejsou vždy ve shodě, etické normy jsou ve své podstatě nadřazeny. Žádný lékař není povinen jednat

---

¹⁰² Zákon č. 220/1991 Sb. České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, ve znění platném k 21. 2. 2016.

proti lékařské etice nebo způsobem ohrožujícím lidská práva a to i v případě, že by takové jednání stanovoval zákon.¹⁰³

Ve Stavovském předpisu č. 10 ČLK je stanovena jasná zásada: „*Lékař u nevléčitelně nemocných a umírajících účinně tiší bolest, šetří lidskou důstojnost a mírní utrpení. Vůči neodvratitelné a bezprostředně očekávané smrti však nemá být cílem lékařova jednání prodlužovat život za každou cenu. Eutanazie a asistované suicidium nejsou přípustné.*“ Tato zásada vychází z předcházejícího bodu, jenž stanovuje nutnost chránit život a zdraví.¹⁰⁴

Česká lékařská komora má jasně zamítavý postoj vůči eutanazii, podporuje paliativní medicínu, o které mimo jiné hovoří i v Doporučení představenstva ČLK č. 1/2010. Doporučuje v něm omezit poskytování marné a neúčelné léčby, která může být nahrazena léčbou paliativní a jasně zde zdůrazňuje, že: „*odborně podložené a náležitě zdokumentované nezahájení nebo nepokračování marné a neúčelné léčby je v souladu s etickými principy medicíny a platnými právními předpisy*“ a že: „*nezahájení nebo nepokračování marné a neúčelné léčby nesmí být zaměňováno za eutanazii.*“¹⁰⁵

Stejně zamítavý postoj má Světová lékařská asociace, která na 39. Světovém zdravotnickém shromáždění v roce 1987 v Madridu přijala Deklaraci o eutanazii. Tu dále potvrdila na 170. Zasedání Rady WMA ve Francii v roce 2005 a znovu v Norsku roku 2015. Deklarace prohlašuje, že: „*Eutanazie, akt záměrného ukončení života pacienta, a to i na vlastní žádost pacienta, nebo na žádost blízkých příbuzných, je neetická. To nebrání lékaři, aby respektoval přání pacienta a aby umožnil přirozený proces smrti v terminální fázi nemoci.*“¹⁰⁶

WMA odmítá také asistovanou sebevraždu, kterou považuje rovněž za neetickou a stejně jako Česká lékařská komora zdůrazňuje oprávnění odmítnout léčbu, které, ačkoliv může vést ke smrti, neznamená neetické jednání lékaře.¹⁰⁷ WMA apeluje na lékaře z celého světa k odmítnutí eutanazie a to i za předpokladu jejího umožnění zákonem.¹⁰⁸

---

¹⁰³ Srov. MATOCHOVÁ, Soňa. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*, s. 93-97.

¹⁰⁴ *Stavovský předpis č. 10 ČLK* [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.lkcr.cz/stavovske-predpisy-clk-212.html>>.

¹⁰⁵ *Doporučení představenstva ČLK č. 1/2010 k postupu při rozhodování o změně léčby intenzivní na léčbu paliativní u pacientů v terminálním stavu, kteří nejsou schopni vyjádřit svou vůli* [online]. 2010 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.csarim.cz/Public/csrim/dop-CLK-2010-31.pdf>>.

¹⁰⁶ WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *WMA Declaration on Euthanasia* [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.wma.net/en/30publications/10policies/e13/>>.

¹⁰⁷ Srov. tamtéž.

¹⁰⁸ Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*, s. 56.

4.4 Návrh zákona o důstojné smrti

Na podzim roku 2008 předložila senátorka Václava Domšová senátní návrh zákona o důstojné smrti. O návrhu bylo diskutováno již na jaře téhož roku na konferenci Důstojná smrt, kterou uspořádala Domšová společně s Liberální reformní stranou. Cílem senátorky bylo stanovit jasná pravidla a zamezit divoké eutanazii, ke které podle ní dochází v českých nemocnicích. Přestože se většina účastníků konference z řad lékařů, právníků i duchovních vyjádřila k tomuto návrhu negativně, na podzim byl předložen senátu k projednání. Zákon umožňující eutanazii byl zamítnut, stejně jako předchozí pokus o zákonnou úpravu eutanazie z roku 2006, která se měla stát součástí trestního zákoníku, jak bylo zmíněno v úvodu kapitoly.¹⁰⁹

Zákon podle Domšové měl povolovat asistovanou sebevraždu za pomoci lékaře a aktivní eutanazii na základě předchozí žádosti pacienta, který o sobě již není schopen rozhodovat. O důstojnou smrt by mohl požádat jen nevléčitelně nemocný pacient ve stavu trvalého fyzického či psychického utrpení, jehož zdravotní stav je beznadějný. Po uplynutí nejméně čtyř týdnů, po konzultaci s dalším lékařem, nejméně třech rozhovorech s pacientem a podání všech důležitých informací, které uvádí tento zákon, by bylo možné pomoci k sebevraždě. V případě nezměnitelného bezvědomí by byla předchozí žádost o eutanazii řádně přezkoumána. Za předpokladu splnění všech podmínek stanovených tímto zákonem a na základě rozhodnutí komise by se přistoupilo k aktivnímu usmrcení pacienta.¹¹⁰

Senátorka vystoupila s návrhem na hlasování, jejímž výsledkem podle jejích slov nemělo být jasné stanovisko pro nebo proti eutanazii, ale ověření, zda je senát ochoten o tomto tématu hovořit. Opírala se především o většinovou podporu veřejnosti, ale byla ochotna přiznat, že společnost možná ještě není na uzákonění připravena. Jejím hlavním cílem tak nebylo přijetí návrhu, ale rozšíření diskuze, která mimo jiné může pomoci odhalit nedostatky paliativní péče a další možná rizika.¹¹¹

---

¹⁰⁹ Srov. ČT24. *V Senátu proběhla diskuze k návrhu zákona o eutanazii* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1460734-v-senatu-probehla-diskuze-k-navrhu-zakona-o-eutanazii>> a *Návrh zákona o eutanazii byl proti duchu ústavního pořádku České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <<http://www.dzamilastehlikova.cz/8352/139/clanek/navrh-zakona-o-eutanazii-byl-proti-duchu-ustavniho-poradku-ceske-republiky/>>.

¹¹⁰ Srov. *303/06 - Návrh senátního návrhu zákona senátorky Václavy Domšové o důstojné smrti* [online]. [cit. 2016-03-01] Dostupné z: <<http://senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=47525>>.

¹¹¹ Srov. *Stenozáznam z 1. dne 16. schůze: Těsnopisecká zpráva z 16. schůze Senátu Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:

<<http://senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=6&IS=3951&T=303#st303>>.

Většina senátorů, kteří se vyjádřili k návrhu Domšové, pak souhlasili s nutností diskuze, většinou však byli proti zavedení eutanazie. Tehdejší předseda a dnešní místopředseda senátu Přemysl Sobotka poukázal, že zákon má mnoho chyb a členové parlamentu ČR nejsou připraveni na jednání o paragrafovém znění tohoto zákona. Bývalý místopředseda Jan Rakušan pak upozornil na zneužitelnost a vyjádřil obavu, že by se někdy lékaři měli stát soudci a popravčími. O možnosti zneužití hovořil i tehdejší ministr zdravotnictví Julínek, který eutanazii nazval módou, o které se diskuze naopak vést nemusí. Mnoho senátorů se pak vyjádřilo ve prospěch hospicových zařízení a paliativní péče, na které je třeba pracovat a dále ji rozvíjet. Senátor Vítězslav Vavroušek upozornil, že nelze hovořit o eutanazii, dokud nejsme schopni zajistit kvalitní komplexní péči.¹¹²

V diskuzi padl jediný návrh, a to zamítnout návrh zákona. Tento návrh byl 18. 9. 2008 schválen 38 hlasy ze 49 registrovaných.¹¹³

4.5 Veřejné mínění a současná politika

Přestože politická scéna očividně nechce přistoupit na zákonnou úpravu eutanazie, česká společnost je možnosti legalizace usmrcení na žádost dlouhodobě nakloněna. Dokazují to průzkumy veřejného mínění realizované Sociologickým ústavem AV ČR, v.v.i. Centrum pro výzkum veřejného mínění od roku 2007 každoročně publikuje názory veřejnosti na témata interrupce, trest smrti a eutanazie. Zhruba 1000 respondentů odpovídá na otázku: „*Souhlasíte s tím, aby náš právní řád umožňoval ukončení života nevléčitelně nemocného člověka (tzv. eutanazii)? Rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte.*“¹¹⁴

Z výsledků je zřejmé, že více než 60% souhlasí (rozhodný souhlas vyjadřuje kolem 15-20%). Nesouhlas vyjadřuje mezi 25-29%. Na otázku pak nedokáže odpovědět přibližně 10% lidí. Výsledky se v průběhu let žádným výrazným způsobem nemění, situace je relativně stabilní. Z výzkumů dále vyplývá, že proti eutanazii jsou spíše lidé věřící a ve věkové skupině nad 60 let. Významně častější nesouhlas je pak u lidí římskokatolického vyznání než u lidí hlásících se k jiným církvím nebo u lidí nevěřících

---

¹¹² Srov. *Stenozáznam z 1. dne 16. schůze: Těsnopisecká zpráva z 16. schůze Senátu Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:

<<http://senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=6&IS=3951&T=303#st303>>.

¹¹³ Srov. tamtéž.

¹¹⁴ Srov. CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR V.V.I. *Veřejné mínění o interrupci a eutanazii* [online]. 2007 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3422/f3/100695s_ov70608.pdf>.

(pravděpodobně vychází ze základních křesťanských hodnot, jak bude vysvětleno v další kapitole). Souhlas pak častěji vyjadřují muži než ženy.¹¹⁵ Podle jiných výzkumů jsou pro 2/3 jak z laické, tak z odborné veřejnosti.¹¹⁶

Mnoho zastánců eutanazie, kteří se snaží o její prosazení v právním řádu ČR, se odvolává právě na podporu veřejnosti. Relevanci výsledků takových výzkumů však zpochybňuje například Brian Pollard, který upozorňuje na nebezpečí manipulace a ovlivnění výsledků. Připomíná, že průzkumy veřejného mínění nelze používat při řešení morálních otázek, protože zde nerozhoduje kvantita. Zastává názor, že morálka není věcí lidového vkusu a pokud je nějaký čin špatný, bude špatný i v případě, že si všichni myslí, že je správný. Problémem je pak složitost daného tématu, kdy nikdy nemůžeme mít jistotu, zda společnost chápe eutanazii správně, jestli hlasování nedoprovází obavy plynoucí z představy, že bolest nelze zmírnit nebo zda respondenti vědí o možných alternativách.¹¹⁷ Pollard považuje za nepřijatelné rozlišovat správné od špatného pomocí sčítání hlasů. Tvrdí, že lidem je třeba jejich morální povinnosti spíš připomínat, než je o nich poučovat.¹¹⁸

Po zamítnutí návrhu zákona z roku 2008 došlo, alespoň na politické scéně, na určitou dobu k utišení diskuze. Ta se ovšem znovu otevřela v roce 2014, kdy v rumburské nemocnici zabila zdravotní sestra pomocí draslíku svou pacientku. Údajně mělo jít o provedení eutanazie, kdy sestra chtěla ukončit utrpení sedmdesátileté ženy.¹¹⁹ Kauza přinesla řadu bouřlivých reakcí a začalo se opět diskutovat o přijetí zákona o eutanazii. S návrhem přišel Milan Hamerský, právník a politolog, který byl také spoluautorem návrhu zákona o důstojné smrti. Podle jeho slov je takový zákon potřeba, protože v současné době dochází k divokým eutanaziím a takových případů bude

---

¹¹⁵ Srov. tamtéž a CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR V.V.I. *Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a trestu smrti* - květen 2015 [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7396/f3/ov150625.pdf>.

¹¹⁶ Srov. KOLÁŘOVÁ, Zdena. *Budoucnost zákona o eutanazii? V Česku zatím ani nevíme, o čem mluvíme* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z:

<<http://www.zdravotnickydenik.cz/2015/05/budoucnost-zakona-o-eutanazii-v-cesku-zatim-ani-nevime-o-cem-mluvime/>>.

¹¹⁷ Srov. POLLARD, Brian. *Eutanazie - ano či ne?*, s. 188-195.

¹¹⁸ Srov. tamtéž, s. 197.

¹¹⁹ Srov. EUROZPRÁVY.CZ, TL a ČTK. *Kauza rumburské nemocnice se dál vyhrocuje* [online]. 2014 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <<http://domaci.eurozpravy.cz/zdravotnictvi/102393-kaucha-rumburske-nemocnice-se-dal-vyhrocuje/>>.

přibývat.¹²⁰ Divokou eutanazii potvrdil i předseda Společnosti lékařské etiky Jan Payne. Podle anonymního průzkumu lékařů prý proběhne 3 až 5 tisíc eutanazií ročně.¹²¹

Hamerský připravil dvě verze a to švýcarskou, jednalo by se o asistovanou sebevraždu a pak v belgickém stylu, kdy eutanazii provádí lékař.¹²² V červenci loňského roku uvedl Hamerský v rádiu ZET, že chce dát lidem možnost, jak ukončit utrpení, které dle jeho názoru současná medicína neumí odstranit tak, jak tvrdí. Pacientům chce ulehčit cestu, kdy by nemuseli podstupovat nákladnou cestu do Švýcarska, kde je možnost ukončení života i pro cizince. O eutanazii mluví jako o důstojné smrti, o které si má každý člověk právo rozhodnout. Přístup odpůrců z hospicového hnutí považuje za paternalistický a sám říká, že neví, co trpící lidé chtějí a co je pro ně nejlepší, a proto by o tom měli rozhodovat sami. Usiluje o volné nastavení zákona, aby k eutanazii nedocházelo mimo tento zákon kvůli přísně nastaveným podmínkám, jako je třeba lhůta pro opakování žádosti. Podle odhadů by pak možnost eutanazie využilo okolo 3000 lidí ročně.¹²³

V září téhož roku informovala MF DNES o konkrétním plánu, jak by mohl zákon vypadat. Byla by jmenována pětice lékařů, bez jejichž přítomnosti by eutanazie nemohla proběhnout. Eutanazii by předcházela žádost písemná či za přítomnosti svědků, dále minimálně tři rozhovory pacienta s lékařem v časovém úseku alespoň čtyř týdnů a konzultaci s dalším nezávislým lékařem.¹²⁴ Hamerský společně s Milanem Brázdilem přiznávají, že diskuze je teprve na začátku a pro jejich návrh je třeba najít podporu. Názory jednotlivých politických stran, ale také názory ve straně samotné, se na toto téma velmi liší a mnozí z politiků se do tohoto tématu pouštět nechtějí.¹²⁵

---

¹²⁰ Srov. KABÁTOVÁ, Šárka. *Zákon je potřeba. Případy divoké eutanazie budou přibývat, říká právník* [online]. 2014 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/eutanazie-nic-proti-nicemu-kdo-nehce-nevyuzije-ji-rika-pravnik-ps8-/zpravy-domov.aspx?c=A140824_170548_In_domov_sk#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=In_domov&utm_content=main>.

¹²¹ Srov. EUROZPRÁVY.CZ a BMA. *V Čechách proběhne až pět tisíc eutanazií ročně. Jak je to možné?* [online]. 2014 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <<http://domaci.eurozpravy.cz/zivot/105950-v-cechach-probehne-az-pet-tisic-eutanazii-rocne-jak-je-to-mozne/>>.

¹²² Srov. KABÁTOVÁ, Šárka. *Zákon je potřeba. Případy divoké eutanazie budou přibývat, říká právník* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06].

¹²³ Srov. MALÚŠ, Pavel. *Eutanazii by v Česku využily 3000 lidí ročně, odhaduje spoluautor návrhu zákona* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <<http://www.zet.cz/tema/eutanazii-by-v-cesku-vyuzily-3-000-lidi-rocne-odhaduje-spoluautor-navrhu-zakona-5616>>.

¹²⁴ Srov. EUROZPRÁVY.CZ, TL a MFX. *Nový plán: Eutanazii by v Česku mohlo dělat pět "doktorů smrti"* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <<http://domaci.eurozpravy.cz/zdravotnictvi/131109-novy-plan-eutanazii-by-v-cesku-mohlo-delat-pet-doktoru-smrti/>>.

¹²⁵ Srov. LEINERT, Ondřej. *Eutanazie míří do Sněmovny. A s ní přicházejí "doktoři smrti"* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/eutanazie-se-vraci-a-s-ni-prichazeji-doktori-smrti-fsf-/domaci.aspx?c=A150910_225006_domaci_fka>.

Odlišnost názorů v rámci jedné politické strany potvrzuje například protichůdný postoj poslanců hnutí ANO Milana Brázdila, který by návrh podpořil, a Rostislava Vyzuli, který je jednoznačně proti s poukázáním na alternativu, kterou je paliativní péče. Tu podporuje i ministr zdravotnictví Svatopluk Němeček, který považuje eutanazii za vykročení špatným směrem. Přijetí zákona o eutanazii by bylo mimo jiné proti současné koaliční smlouvě, která platí do roku 2017. V té si KDU-ČSL prosadilo prioritu, která zní: „*Neumožníme žádné opatření v rozporu s ochranou života od početí do přirozeného konce (ne aktivní euthanasii)*.“¹²⁶ Hamerský se i přes to snaží dál lobbovat u poslanců a podle jeho slov již má od několika z nich podporu. Na KDU-ČSL spoléhat nemůže, podporu hledá spíše u komunistů, sociálních demokratů nebo ODS.¹²⁷ Údajně získal i několik poslanců za Úsvit, ale ani u této strany nepanuje v tomto tématu shoda. Zásadně proti je například Jiří Štětina, který se obává především zneužití.¹²⁸

4.6 Postoj církve

Přestože žijeme v sekularizované společnosti a lidí hlásících se v České republice ke křesťanství ubývá, je církev stále významnou institucí. I přes snižující se podporu ze strany veřejnosti, je křesťanství v naší stále nejrozšířenějším náboženstvím, proto považují za důležité uvést zde jeho postoj k problematice eutanazie.

Starý ani Nový zákon nezná pojem eutanazie. Postoj církve však můžeme odvodit již z Desatera Božích přikázání a z úcty ke starým a nemocným, která se prolíná celým Písmem.¹²⁹ Páté přikázání „Nezabiješ“ nadřazuje lidský život všemu ostatnímu a dává najevo, že není v naší moci s ním jakkoliv manipulovat. Ježíš pak přidává požadavek života ve službě lásky k sobě i bližním a to i ve věcech zdraví. Podle křesťanství je Bůh ten, kdo život dává a také jediný, kdo ho může brát. Život je dar od Boha, který musíme přijímat zodpovědně, být za něj vděční a chránit ho, abychom dosáhli spásy. Vražda, a to včetně sebevraždy, by byla proviněním proti Bohu a jeho lásce.¹³⁰

---

¹²⁶ *Koaliční smlouva* [online]. 2013 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni_smlouva.pdf>.

¹²⁷ Srov. LEINERT, Ondřej. *Eutanazie míří do Sněmovny. A s ní přicházejí "doktoři smrti"*. [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/eutanazie-se-vraci-a-s-ni-prichazeji-doktori-smrti-fsf-domaci.aspx?c=A150910_225006_domaci_fka>.

¹²⁸ Srov. SK. *Eutanazie v Česku? To bychom rovnou mohli zavést trest smrti, míní politici* [online]. 2014 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/eutanazie-v-cesku-to-bychom-rovnou-mohli-zavest-i-trest-smrti-p6a-zpravy-domov.aspx?c=A140824_155030_ln_domov_sk>.

¹²⁹ Srov. ŠTEFKO, Aurel. *Eutanázia z pohľadu katolíckej morálky*, s. 32.

¹³⁰ Srov. tamtéž, s. 81-84.

Podle Katechismu katolické církve je eutanazie „*ukončení života osob postižených, nemocných nebo už blízkých smrti, ať už jsou důvody a prostředky jakékoliv; Je mravně nepřijatelná. Stejně jako nějaký zákrok nebo opomenutí, které samo od sebe nebo záměrně přivodí smrt, aby se ukončila bolest, je zabití těžce odporujícím důstojnosti lidské osoby a úctě k živému Bohu, jejímu Stvořiteli. Mylný úsudek, do něhož člověk může v dobré vůli upadnout, nemění povahu tohoto vražedného činu, který je nutno vždy odsoudit a vyloučit.*“¹³¹

Výroky papežů a církevní dokumenty pak hodnotí eutanazii jako zavrženíhodný čin, který je falešným milosrdenstvím a těžkým mravním zločinem neslučitelným s úctou k lidskému životu. Eutanazie je podle Druhého vatikánského koncilu urážkou Boha a jeho lásky k člověku, narušuje celistvost člověka a jde proti jeho důstojnosti. Moderní společnost podle Jana Pavla II. vytváří „kulturu smrti“ a buduje „hříšné struktury“. Papež považuje eutanazii za nelidský čin, který je zločinem, proti kterému je třeba se postavit. Hovoří o významu utrpení a významu paliativní péče, která nabízí prostor k řešení rodinných a morálních záležitostí a k přípravě na konec života a střetnutí s Bohem.¹³²

Postoj církve k otázce eutanazie je pak jasně popsán v Deklaraci o eutanazii z roku 1980, kterou vydala Kongregace pro nauku víry. Shrnuje názory papežů a současně bere v potaz vývoj medicíny. Eutanazii, kterou definuje jako „*čin nebo zanedbání, které ze své povahy anebo úmyslu konajícího způsobuje smrt kvůli odstranění jakéhokoliv utrpení*“, považuje za pošlapání božího zákona, narušení důstojnosti člověka, čin proti životu a atentát na lidstvo.¹³³

4.7 Paliativní péče jako alternativa eutanazie

Zastánci paliativní péče hovoří o naprosté bezvýznamnosti a nepotřebnosti eutanazie v případě, že je o člověka komplexně postaráno. Pokud jsou odstraněny bolesti nejen fyzické, ale i všechny ostatní, které jsme popsali v první kapitole, pacient s největší pravděpodobností o eutanazii nepožádá. Tak většinou argumentují odborníci na paliativní medicínu na základě jejich mnohaletých zkušeností.

Paliativní medicína je nejčastěji definována jako „*komplexní, aktivní a na kvalitu života orientovaná péče poskytovaná pacientovi, který trpí nevyлéčitelnou chorobou*

---

¹³¹ Srov. VIRT, Günter. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*, s. 25.

¹³² Srov. ŠTEFKO, Aurel. *Eutanázia z pohľadu katolíckej morálky*, s. 85-93.

¹³³ Srov. tamtéž, s. 93.

v pokročilém nebo terminálním stadiu. Cílem paliativní péče je zmírnit bolest a další tělesná a duševní strádání, zachovat pacientovu důstojnost a poskytnout podporu jeho blízkým.¹³⁴ Paliativní péči můžeme rozdělit na obecnou, kterou by měli dokázat poskytnout všichni zdravotníci a specializovanou, která je většinou poskytována v rámci hospiců.¹³⁵

Přestože o hospici můžeme najít zmínky již ve středověku, první hospic v moderním pojetí byl založen na konci 60. let minulého století průkopnicí hospicového hnutí Cicely Sundersovou. V České republice se o rozvoj paliativní péče zasloužila Marie Svatošová, která se stala zakladatelkou Ecce homo - občanského sdružení pro podporu domácí péče a hospicového hnutí, díky kterému byl vybudován první hospic - Hospic Anežky České v Červeném Kostelci.¹³⁶

Svatošová se zasadila poskytovat péči, která vychází z úcty k člověku jako neopakovatelné bytosti a klade důraz na kvalitu života, který může být naplněn až do poslední chvíle a to lépe, než bychom čekali.¹³⁷ Zároveň se sdružení snaží základní myšlenku hospice šířit dále do společnosti, předávat zkušenosti pomocí přednášek, seminářů či stáží a podnítit diskuzi o umírání a smrti.¹³⁸

Hospicová péče v České republice má velmi krátkou historii a stále se vyvíjí. V současnosti je na území České republiky osmnáct lůžkových hospiců, existují také hospice mobilní. Zastřešující organizací je v současné době Asociace poskytovatelů paliativní péče, jejímž prezidentem je PhDr. Robert Huneš, který se mimo jiné věnuje ochraně práv těžce nevléčitelně nemocných a boji proti zavedení eutanazie.¹³⁹ Jeho pohled na problematiku eutanazie v České republice, který považuji za reprezentativní vzorek názorů členů hospicového hnutí, je součástí přílohy.

---

¹³⁴ ČESKÁ SPOLEČNOST PALIATIVNÍ MEDICÍNY. *Paliativní péče* [online]. [cit. 2016-03-08].

Dostupné z: <http://www.paliativnimedicina.cz/palmed/paliativni-pece>

¹³⁵ Srov. tamtéž.

¹³⁶ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*, s. 46-47.

¹³⁷ Srov. SVATOŠOVÁ, Marta. *Hospice a umění doprovázet*. Praha: Ecce homo, 2003, ISBN 80-902049-4-5, s. 123.

¹³⁸ Srov. tamtéž, s. 149.

¹³⁹ Srov. ASOCIACE POSKYTOVATELŮ HOSPICOVÉ A PALIATIVNÍ PÉČE. *Hospicová hnutí v ČR*. 2015, s. 13-14.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo popsat současnou situaci týkající se eutanazie v České republice a pomocí všech zjištění vyhodnotit, zda je možné předpokládat určitý vývoj. Diskuze na téma eutanazie není v České republice ucelená a nevede se po dosti dlouhou dobu. Jedná se spíše o nárazové debaty navazující na mediální kauzy. Jednotlivé politické strany se dané problematice takřka nevěnují, uvnitř stran se objevují různorodé názory, a tak se eutanazie většinou nestává ani součástí politických programů. Najdou se sice zastánci z řad poslanců či senátorů, většina hlasů zaznívá proti a volá po zlepšení péče o umírající. To potvrzuje i fakt, že všechny předchozí návrhy na zákon o eutanazii či změny jednotlivých zákonů, které by hovořily v její prospěch, byly zamítnuty. S větší podporou zákona o eutanazii se tedy v nejbližší době pravděpodobně počítat nedá, a to i přes kladný postoj veřejnosti. Za předpokladu, že Hamerský předloží svůj návrh (doposud tak neučinil), jsou šance na úspěch vzhledem k stále platné koaliční smlouvě a nízké podpoře na politické scéně mizivé. Vše nasvědčuje tomu, že odborná veřejnost je ve většině případů skutečně proti zavedení jakékoliv formy eutanazie a nelze se domnívat, že by v dohledné době došlo k nějaké radikální změně názorů a postojů.

Zda u nás bude, či nebude do budoucna nějaká z forem eutanazie povolena, však s jistotou říct nemůžeme. Díky stále pokračující individualizaci a liberalizaci v západní společnosti musíme počítat s relativně velkou šancí, že se bude nadále objevovat volání po právu na smrt, právu na eutanazii. V dnešním světě můžeme být svědky toho, že v mnohých případech jdou názory odborníků a tradiční hodnoty stranou a že i práva se mohou stát módním trendem. Jestli se i eutanazie stane takovým trendem, šířící se po světě schovaná pod štítkem autonomních práv náležících každému člověku moderní doby, je nejisté. Eutanazii bych v tomto smyslu připodobnila k potratům, které byly v dřívější době naprosto nepřipustné a dnes jsou věcí zcela běžnou, kterou většina lidí nepovažuje za něco zvláštního či odsouzeníhodného. Osobně to považuji za úpadek společnosti, která ztratila smysl života i smrti. Potlačujeme život, takže ve své podstatě potlačujeme sami sebe, a to především ze strachu, který jsme si sami vypěstovali.

Z mého pohledu je v globalizovaném světě, kde dochází ke ztrátě identity a vytrácení hodnot zachovávaných po staletí, boj proti zavedení eutanazie nesnadný. Nikdy bychom však neměli polevit ve snaze změnit smýšlení lidí, zvýšit informovanost a obecně bojovat za hodnoty a ideály, jež jsou výsledkem dějin mnohdy provázených smrtí a utrpením. Výsledky výzkumů veřejného mínění možná nejsou důvodem

k zavedení eutanazie, ale rozhodně jsou důvodem začít problematiku vážně promýšlet. Nejen osvěta, ale také rozvoj paliativní péče je cestou, kterou by se Česká republika měla vydat, což potvrzují i mnozí odborníci a politici. Zájem o péči poskytovanou hospici se zvyšuje, tudíž se síť takových zařízení bude pravděpodobně rozšiřovat. Tím se paliativní medicína dostane i do většího povědomí veřejnosti, což je šance na snížení podpory usmrcení na žádost.

Eutanazii budou stále provázet rizika a možná pochybení a jejím výsledkem je vždy nezvratná smrt. Pokud v otázkách života a smrti existují tak vážné pochybnosti, je třeba rozhodnout se pro život. Proto za nejlepší řešení považují paliativní péči, která říká ano životu, ale i smysluplné přirozené smrti. Vypadá to, že je Česká republika v tuto chvíli nasměrovaná správně ve směru rozšiřování a zvyšování její kvality. Nezbyvá než věřit, že z této cesty nesejde.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- ASOCIACE POSKYTOVATELŮ HOSPICOVÉ A PALIATIVNÍ PÉČE. *Hospicová hnutí v ČR*. 2015.
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. Praha: Orac, 2000, ISBN 80-86199-09-6.
- HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Rub života - líc smrti*. Praha: Orbis, 1975, Pyramida (Orbis).
- HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*. 2., přeprac. vyd. Praha: Galén, 2007, ISBN 978-80-7262-471-3.
- JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003, ISBN 80-7254-329-6.
- KUTNOHORSKÁ, Jana. *Etika v ošetrovatelství*. Praha: Grada, 2007, ISBN 978-80-247-2069-2.
- MATOCHOVÁ, Soňa. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 978-80-210-4757-0.
- MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* Praha: Grada, 2005, ISBN 80-247-1025-0.
- MUNZAROVÁ, Marta. *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?*. Vyd. v KNA 2. V Kostelním Vydří: Pro občanské sdružení Ecce homo vydalo Karmelitánské nakladatelství, 2008, ISBN 978-80-7195-304-3.
- MUNZAROVÁ, Marta. *Vybrané kapitoly z lékařské etiky*. 2. opr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, ISBN 80-210-3017-8.
- POLLARD, B. *Eutanazie - ano či ne?* Praha: Dita, 1996, ISBN 80-85926-07-5.
- PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*. Praha: Grada, 2012, ISBN 978-80-247-4659-3.
- SVATOŠOVÁ, Marta. *Hospice a umění doprovázet*. Praha: Ecce homo, 2003, ISBN 80-902049-4-5.
- ŠIKLOVÁ, Jiřina. *Vyhoštěná smrt*. Praha: Kalich, 2013, ISBN 978-80-7017-197-4.
- ŠTEFKO, Aurel. *Eutanázia z pohľadu katolíckej morálky*. Trnava: Dobrá kniha, 1998, ISBN 80-7141-195-7.
- VIRT, Günter. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha: Vyšehrad, 2000, ISBN 80-7021-330-2.

Ústava České republiky. Listina základních práv a svobod. Ostrava: Sagit, 2005, ISBN 80-7208-525-5.

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, zrušen ke dni 1. 4. 2012.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění platném k 21. 2. 2016.

Zákon č. 220/1991 Sb. České národní rady o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, ve znění platném k 20. 2. 2016.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění platném k 21. 2. 2016.

Elektronické zdroje

BERKA, Vít a Tomáš SUM. *EUTANAZIE VE SVĚTĚ* [online]. 2005 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>.

CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR V.V.I. *Veřejné mínění o interrupci a eutanazii* [online]. 2007 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3422/f3/100695s_ov70608.pdf>.

CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR V.V.I. *Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a trestu smrti - květen 2015* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7396/f3/ov150625.pdf>.

ČERNÝ, V. (ed.): Česká společnost anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny ČLS JEP, Česká společnost intenzivní medicíny, ČLS JEP. *Konsensuální stanovisko k poskytování paliativní péče u nemocných s nezvratným orgánovým selháním* [online]. 2009 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.urgmed.cz/postupy/cizi/2009_paliativni.pdf>.

ČESKÁ SPOLEČNOST PALIATIVNÍ MEDICÍNY. *Paliativní péče* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <<http://www.paliativnimedicina.cz/palmed/paliativni-pece>>.

ČT24. *V Senátu proběhla diskuze k návrhu zákona o eutanazii* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1460734-v-senatu-probehla-diskuze-k-navrhu-zakona-o-eutanazii>>.

ČTK. *Země, ve kterých je legální eutanazie* [online]. 2014 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://cestovani.doktorka.cz/zeme-ve-kterych-je-legalni-eutanazie/>>.

ČTK, KHA. *Zdravotnictví a medicína: Eutanazie ve světě* [online]. 2014 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/eutanazie-ve-svete-474291>>.

EUROZPRÁVY.CZ a BMA. *V Čechách proběhne až pět tisíc eutanazii ročně. Jak je to možné?* [online]. 2014 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/zivot/105950-v-cechach-probehne-az-pet-tisic-eutanazii-rocne-jak-je-to-mozne/domov.aspx?c=A140824_170548_ln_domov_sk#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=ln_domov&utm_content=main>.

EUROZPRÁVY.CZ, TL a ČTK. *Právo na smrt: Počty případů eutanazie rostou, na špici je Nizozemí* [online]. 2013 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/77965-pravo-na-smrt-pocty-pripadu-eutanazie-rostou-na-spici-je-nizozemi/>>.

EUROZPRÁVY.CZ, TL a ČTK. *Kauza rumburské nemocnice se dál vyhrcoje* [online]. 2014 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <<http://domaci.eurozpravy.cz/zdravotnictvi/102393-kausa-rumburske-nemocnice-se-dal-vyhrcoje/>>.

EUROZPRÁVY.CZ, TL a MFX. *Nový plán: Eutanazii by v Česku mohlo dělat pět "doktorů smrti"* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <<http://domaci.eurozpravy.cz/zdravotnictvi/131109-novy-plan-eutanazii-by-v-cesku-mohlo-delat-pet-doktoru-smrti/>>.

KABÁTOVÁ, Šárka. *Zákon je potřeba. Případy divoké eutanazie budou přibývat, říká právník* [online]. 2014 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/eutanazie-nic-proti-nicemu-kdo-nechce-nevyuzije-ji-rika-pravnik-ps8-/zpravy-domov.aspx?c=A140824_170548_ln_domov_sk#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=ln_domov&utm_content=main>.

KLIMENT, Stanislav. *Rekordní počet zákroků eutanazie v Belgii* [online]. 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Stanislav-Kliment-Rekordni-pocet-zakroku-eutanazie-v-Belgii-419590>>.

LEINERT, Ondřej. *Eutanazie míří do Sněmovny. A s ní přicházejí "doktoři smrti"* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/eutanazie-se-vraci-a-s-ni-prichazeji-doktori-smrti-fsf-/domaci.aspx?c=A150910_225006_domaci_fka>.

MALÚŠ, Pavel. *Eutanazii by v Česku využily 3000 lidí ročně, odhaduje spoluautor návrhu zákona* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <<http://www.zet.cz/tema/eutanazii-by-v-cesku-vyuzily-3-000-lidi-rocne-odhaduje-spoluautor-navrhu-zakona-5616>>.

MRZ, VĚŽ. *Belgie povolila dětskou eutanazii, musí k ní svolit rodiče a lékař* [online]. 2014 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/belgie-schvalila-detskou-eutanazii-duv-/zahranicni.aspx?c=A140213_152148_zahranicni_mrz>.

SK. *Eutanazie v Česku? To bychom rovnou mohli zavést trest smrti, míní politici* [online]. 2014 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/eutanazie-v-cesku-to-bychom-rovnou-mohli-zavest-i-trest-smrti-p6a-/zpravy-domov.aspx?c=A140824_155030_ln_domov_sk>.

VRM. *Nizozemsko zavedlo rozvoz eutanazie až do domu* [online]. 2012 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1187791-nizozemsko-zavedlo-rozvoz-eutanazie-az-do-domu>>.

WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *WMA Declaration on Euthanasia* [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.wma.net/en/30publications/10policies/e13/>>.

303/06 - *Návrh senátního návrhu zákona senátorky Václavy Domšové o důstojné smrti* [online]. [cit. 2016-03-01] Dostupné z: <<http://senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=47525>>.

Doporučení představenstva ČLK č. 1/2010k postupu při rozhodování o změně léčby intenzivní na léčbu paliativní u pacientů v terminálním stavu, kteří nejsou schopni vyjádřit svou vůli. [online]. 2010 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.csarim.cz/Public/csim/dop-CLK-2010-31.pdf>>.

Dokumenty Evropské unie: Charta základních práv Evropské unie [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf>.

Doporučení Rady Evropy č. 1418/1999 „O ochraně lidských práv a důstojnosti nevyléčitelně nemocných a umírajících“ [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://test.mangoweb.cz/lidemezilidmi/images/dokumenty_PDF/charta_prav_umirajicich.pdf>.

Koaliční smlouva [online]. 2013 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni_smlouva.pdf>.

Návrh zákona o eutanázii byl proti duchu ústavního pořádku České republiky [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <<http://www.dzamilastehlikova.cz/8352/139/clanek/navrh-zakona-o-eutanazii-byl-proti-uchu-ustavniho-poradku-ceske-republiky/>>.

Respektování lidské důstojnosti: Příručka pro odbornou výuku, výchovu a výcvik studentů lékařských, zdravotnických a zdravotně - sociálních oborů [online]. 2004. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <<http://www.cestadomu.cz/res/data/028/003427.pdf>>.

Stavovský předpis č. 10 ČLK. [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <<http://www.lkcr.cz/stavovske-predpisy-clk-212>>.

Stenozáznam z 1. dne 16. schůze: Těsnopisecká zpráva z 16. schůze Senátu Parlamentu České republiky [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <<http://senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=6&IS=3951&T=303#st303>>.

Úmluva o lidských právech a biomedicině č. 96/2001 Sb. mezinár. smluv. [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.clk.cz/oldweb/zakpred/Uml096-2001_EtikaBiomed.html>.

Seznam příloh

Příloha I. Zkrácený přepis rozhovoru – publikováno se souhlasem dotazovaného

Přílohy

Příloha I.

Rozhovor

„Eutanazie v ČR očima ředitele hospice PhDr. Roberta Huneše“

Vy, kromě toho, že jste ředitelem hospice sv. Jana, jste také prezidentem Asociace poskytovatelů hospicové paliativní péče, členem Etické komise Ministerstva zdravotnictví ČR a je o Vás známo, že se věnujete tématu eutanazie. Můžete mi říci, jak dlouho se této problematice věnujete a co Vás k tomu přivedlo?

Tématu eutanazie se člověk musí nevyhnutelně věnovat, pokud pracuje v hospici. Jsem tady 11 let, a tak mě toto téma nemíjí, ale naopak mnou proniká a já pronikám jím. Je to každodenní zkušenost a každodenní rozhodování se pro život. Celý náš život, až do úplného konce, je aktivním rozhodováním se pro život. Eutanazie má za cíl urychlit příchod smrti nebo docela obyčejně je to způsob zabití člověka. Čili je to popření celého dosavadního života. Eutanazie je tak obrovská forma lži před sebou samým. To se pohybujeme na teoretické, filosofické úrovni. Na té praktické tvrdím, že pokud člověk netrpí bolestí, nemá důvod volat po eutanazii. A v hospici se dělá všechno pro to, a úspěšně, aby člověk bolestí netrpěl.

V několika státech Evropy je zajištěna beztrčnost při provedení eutanazie a i v České republice se najde mnoho zastánců, kteří by chtěli eutanazii prosadit do právního řádu. Jak vnímáte diskuzi probíhající kolem tohoto tématu? Prochází nějakým vývojem a dá se vůbec hovořit o n dlouhodobé diskuzi?

Myslím si, že se hodně směšují pojmy. Je potřeba umět rozlišit na jedné straně eutanazii, která není povolena vůbec nikde na světě a vedle toho blízko stojící asistovanou sebevraždu. Obojí je mravně doložitelně zavrženíhodná věc. Na druhé straně je dystanazie, zadržaná smrt neboli nedovolení vstoupení smrti, oddalování přirozeného nástupu smrti a toho se právě lidi bojí. A to se někdy hází do společného pytle. Lékaři drží při životě člověka na hadičkách, když je ve stádiu klinické smrti nebo v persistentním vegetativním stavu. Není nic špatného to skončit a není to eutanazie. Já osobně jsem přesvědčen a moje životní praxe v hospici, kdy nám rukama prošlo přes 2000 lidí, ukazuje, že když se toto umí dobře rozkrýt a ukázat rozdíl, nakonec je pro

eutanazii málokdo. Takže pokud na jedné straně stojí asistovaná sebevražda, na druhé dystanazie, přesně uprostřed stojí hospic a paliativní péče.

Takže je diskuze problematická hlavně kvůli nepochopení pojmů?

Já jsem o tom přesvědčen a mám ty zkušenosti, že mnoho zastánců eutanazie, směřuje asistovanou sebevraždu a dystanazii do jednoho a to jsou dvě různé věci a ke každé je třeba se stavět úplně jinak.

V roce 2008 se senátorka Domšová snažila prosadit návrh zákona o důstojné smrti. Jak jste se na tento návrh díval/díváte?

To Vám můžu říct velice přesně. Senátorka Domšová ukončila svoji pozemskou pouť v hospici v Červeném Kostelci. Kdyby byla povolena eutanazie, nebyl by jí dopřán důstojný odchod ze života a byla by zabita. Takže jsem si prakticky jist, že senátorka Domšová v čase svého zdraví prosazovala eutanazii, a když byla nemocná a umírala v hospici, tak byla vděčná, že eutanazie neexistuje, že se jí to nepodařilo prosadit a že může odejít ze světa v hospici. To je krásná nahrávka na smeč všem zastáncům eutanazie jako argument proti nim.

Návrh senátorky byl zatím posledním předloženým návrhem, další však chystá předložit Milan Hamerský. Myslíte, že od roku 2008 došlo k nějakým změnám či vývoji a návrh by měl šanci uspět?

Milan Hamerský, když šel do voleb s Liberální reformní stranou, právě kvůli tomuto tématu neuspěl. A tak se snaží lobbovat napříč politickou scénou poslance, kteří v tomto nejsou ukotvení, pevní a odborníci a on jako výřečný člověk je k tomu třeba nějakým způsobem přemluví, ale je to nesolidní. Já jsem byl svědkem několikrát na konferenci, kde Hamerský byl, že jeho vystoupení bylo za hranicí slušných mravů, jaký způsobem prosazoval eutanazii, a když jsem na to třeba osobně poukázal, celý sál tomu zatleskal a vypískal ho ze sálu, kde byli odborníci na tato témata.

Hamerský se odvolává na podporu veřejnosti, což se v demokratické společnosti dá považovat za silný argument...

Pokud se většina veřejnosti shodne na tom, že budeme vraždit blondáky a modrooké lidi, je to důvodem k tomu tak začít konat? V hitlerovském Německu se rozhodli vraždit lidi na základě rasové odlišnosti a většina společnosti na tento Hitlerův lep a na lep jeho propagandistů sedla, také to mělo většinovou podporu. Bylo to správně? Argument většinové podpory je o ničem. Je to velice zákeřné a nemravné působení a manipulování lidmi.

Hamerský dokonce tvrdí, že eutanazie má podporu nejen 2/3 laické, ale i odborné veřejnosti...

Hodně jezdím po konferencích a přednáším i na tato témata a s těmi odborníky se setkávám. A můžu místopřísežně prohlásit, že když dojde ke konfliktu na toto téma, pár zastánců to má, ale sám jsem svědkem, že v menšině na těch odborných konferencích. Opravdu jsem byl svědkem, že několikrát došlo na hlasování, aby se udělal přehled, kdo zastává jaké názory a je to 9 k 1 proti názoru Hamerského. A míhá se to tam lékaři napříč věkovým i politickým spektrem. Moje zkušenost, letitá zkušenost, je, že přesný opak je pravdou. Myslím si, že je to lež. Jak to lze v praxi dokázat? Já mám to štěstí nebo tu výhodu, že se s Hamerským setkávám a utkávám a je v malé menšině na těchto akcích. A i kdyby byl ve většině, tak to není argument k legalizaci eutanazie.

Jaká největší úskalí by s sebou podle Vás neslo případné prosazení eutanazie do právního řádu v České republice?

Museli bychom překopat celý trestní zákoník. Například paragraf 140, podobně jako další paragrafy, třeba pomoc k sebevraždě. Když se podíváme dál, my na jedné straně vždycky zachraňujeme sebevrahy na mostě. Dole stojí hasiči s plachtou a nahoře u něj stojí policejní psycholog a přemlouvá ho, aby neskočil. Tyhle zachraňujeme a jiné budeme vraždit? Jak to budeme rozlišovat mezi sebou? Pak do toho pojďme poctivě a ten, co bude stát na mostě, tak vezmeme bidlo a ještě ho popostrčme. Vždyť on chce spáchat sebevraždu, tak proč mu to budeme rozmlouvat? Takže bychom museli úplně předefinovat, koho v naší zemi zachraňovat a skutečně strkat ty sebevrahy z mostu dolů (jen pro rozlišení tématu).

Kdo to bude hradit? Podle zákona o veřejném zdravotním pojištění říká, že ze zdravotního pojištění se hradí zdravotní péče poskytnutá pojištěnci s cílem zachovat nebo zlepšit zdravotní stav. Je zabití druhého zachování nebo zlepšení jeho zdravotního stavu? My bychom tam museli dát, a ten zákon překodifikovat, s cílem zachovat nebo zlepšit zdravotní stav, popřípadě ho zabít. Jiný zákon o zdravotních službách říká, že zdravotní péčí se rozumí předcházení, odhalení a odstranění nemoci, udržení, obnovení nebo zlepšení zdravotního stavu nebo udržení a prodloužení života a zmírnění utrpení. Tam bychom museli udělat nějaký čtvrtý bod - anebo zabití člověka. Námitky k asistované sebevraždě - to musí být platný právní akt - ten je platný jen tehdy, je-li proveden svobodně, vážně, s absencí omylu a tísně. A teď se ptám, vyhovuje platnosti aktu pacient v terminálním stádiu nemoci, ovlivněný svým stavem, pod vlivem

analgetik, v depresi nebo pod tlakem svých příbuzných? To mohou okamžitě napadnout právníci. Jsou proti tomu další zásadní námitky - Listina základních práv a svobod a právo na život, které je její součástí.

Navíc odborné studie uvádí, že až 70% lékařů, které se podíleli na nějaké formě eutanazie nebo asistované sebevraždě uvádí závažné psychické potíže a morální dilemata a v daných výkonech většina lékařů nepokračuje. Ještě hrůznější je, že na základě těchto zjištění se lze domnívat, že asistence lékaře na jakékoli formě eutanazie nebo asistované sebevraždy má zásadní škodlivé dopady na jeho psychiku. A teď jim budeme nařizovat: proved' eutanazii nebo asistovanou sebevraždu? Dalším rizikem je šikmá plocha, jak můžeme vidět v Holandsku. Dnes je realita taková, že 2/3 ze zabitých vůbec o eutanazii nepožádali. Mluvíme o katastrofálních číslech, kdy jsou zabíjeny tisíce lidí. Podle mě je to společnost v rozkladu, je to vrcholná fáze civilizace před zánikem, pokud začne zabíjet sebe sama, své nejslabší jedince. Holandsko je zemí, kde hodnotový žebříček není opřen o něco, co člověka přesahuje, tak zcela přirozeně k tomu dojde. Zkušenost hovoří, že když se ten svah nakloní, tak pak to jde čím dál rychleji směrem dolů.

V Nizozemí trvala diskuze přes 20 let, v České republice jsme teprve na začátku. Myslíte si, že půjdeme ve šlépějích země, kterou mnozí v tomto ohledu považují za vzor, nebo se pro nás může stát spíše odstrašujícím příkladem? Dá se případně přepokládat nějaký vývoj v rámci České republiky?

Netroufám si to odhadnout. Moc bych si přál, aby Nizozemí pro nás bylo odstrašujícím příkladem, mám však obavu, že česká společnost není úplně zralá na to takto to pochopit a pokud se budou brát ohledy na většinové názory, může se stát, že nějaká forma eutanazie bude u nás v budoucnu povolena. Naději mám v tom, že odpovědí na to může být kvalitní paliativní péče. Bude-li u nás široká síť hospiců, které garantují lidem, že nemusí trpět nesnesitelnou bolestí, že za každých okolností zůstanou zachována jejich lidská důstojnost a v posledních chvílích nezůstanou sami, to se děje v hospicích, vůbec není důvod eutanazii zavádět. Tohle je zatím v praxi to jediné, co společnost dokázala vymyslet jako preventivní opatření proti případné eutanazii. V tomhle máme proti Holanďanům náskok proti jejich historické zkušenosti. Ale jak to dopadne, nevím. Přál bych si, aby to byla ta špatná odstrašující zkušenost pro nás, aby se to nestalo.

Diskuze, která se v České republice vede, je velmi izolovaná, je v ní mnoho mýtů a předsudků, neznalosti a politici nejsou lepší než my. Politici jsou odrazem naší společnosti, je to stejný vzorek a tak, jak se málokdo z populace dobře orientuje v tomto tématu, tak úplně stejný procentní vzorek je mezi těmi politiky. Když se zabrnká nějakému politiku, který není pevný v hodnotách, nadřadí svůj prospěch obecnému blahu, čili když ucítí, že by na tématu eutanazie získat nějaké body, tak řada lidí toho využije a půjde do toho. Naštěstí mám tu zkušenost, že když to Hamerský vzal, tak žádné politické body nezískal, tak snad si na to lidi vzpomenout a nepůjdou s tím do voleb.

Vnímáte nějaké nedostatky, na kterých by Česká republika měla zapracovat? Je to tedy právě paliativní péče?

V dnešní době nikdo nemusí trpět nesnesitelnou bolestí a přesto se to ve společnosti děje. Ať už u nádorově nemocných nebo v jiných případech. A pokud se tak děje, tak je to ale vinou lékaře. Buď teda vinou, že člověk nevyhledá lékaře nebo pokud ho vyhledá, tak že lékař to neumí, ale to neznamená, že to nejde. Je pravdou, že lidé u nás někdy trpí nesnesitelnými bolestmi. To ale není důvod pro eutanazii, to je důvod změnit lékaře.

Abstrakt

Bicková, L. *Problematika eutanazie v České republice (k 1. 1. 2016)*. České Budějovice 2016. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Veber, Th.D.

Klíčová slova: Eutanazie, usmrcení na žádost, asistovaná sebevražda, smrt, umírání, důstojnost, Česká republika, legislativní zakotvení, návrh zákona, veřejné mínění, politika, paliativní péče

Práce se zabývá problematikou eutanazie v České republice a je členěna do čtyř základních kapitol. První kapitola se věnuje tématu smrti a umírání ve spojení s komplexním pojetím člověka a jeho důstojnosti. Druhá kapitola vyhrazuje dostatek prostoru pro nezbytné definování eutanazie, objasnění souvisejících pojmů a nastínění základních argumentů pro a proti eutanazii. Ve třetí kapitole je uveden holandský model jako názorná ukázka toho, jak probíhá eutanazie v praxi. Následuje krátké shrnutí pozic, které eutanazie a asistovaná sebevražda zaujímají v různých státech světa. Závěrečná stěžejní kapitola se soustřeďuje na legislativní ukotvení a probíhající diskuzi v rámci České republiky. Práce se snaží zhodnotit současnou situaci a ze zjištěných informací vyvodit pravděpodobný vývoj. V závěru se nezapomíná zmínit o paliativní péči jako možné alternativě eutanazie.

Abstract

The issue of euthanasia in the Czech Republic (to January 1, 2016)

Key words: Euthanasia, killing on request, assisted suicide, death, dying, dignity, Czech Republic, state of legislation, bill, public opinion, politics, paliative care

This work is evaluating the topic of euthanasia in the Czech Republic and is divided into 4 main parts. First chapter is devoted to the topic of death and dying in conjunction with the concept of a person and dignity. Second chapter defines the concept of euthanasia, explains all related terms and presents some of the basic arguments for and against legalizing euthanasia. Third chapter presents Holland as a paradigm example of practicing euthanasia and outlines the stance of other parts of the world on euthanasia and assisted suicide. Last chapter is focusing on the state of legislation and ongoing public discussion about euthanasia in the Czech Republic. The aim is to map current situation and attempt to predict possible future development. This chapter also mentions the possibility of palliative care as a possible alternative for euthanasia.